FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT YVES BOT

föredraget den 26 oktober 2010 [1]

1. Förevarande mål avser ett överklagande som ThyssenKrupp Nirosta GmbH [2] har ingett mot den dom som Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt meddelade den 1 juli 2009 i målet ThyssenKrupp Stainless mot kommissionen. [3]

2. Målet har sitt ursprung i kommissionens beslut 2007/486/EG av den 20 december 2006 om ett förfarande enligt artikel 65 i EKSG-fördraget (Ärende COMP/F/39.234 – Legeringspåslag, förnyat antagande av beslut). [4] I nämnda beslut slog Europeiska gemenskapernas kommission fast att Thyssen Stahl AG [5] från och med den 16 december 1993 till och med den 31 december 1994 hade överträtt artikel 65 KS genom att ändra referensvärdena i beräkningsmetoden för ett legeringspåslag och genom att tillämpa dessa referensvärden. Av den anledningen ålade kommissionen TKS böter på 3 168 000 euro.

3. I den överklagade domen ogillade förstainstansrätten TKS yrkanden om att det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras och att böterna skulle sättas ned.

4. Överklagandet aktualiserar flera frågor rörande tillämpningen av grundläggande principer inom konkurrensrätten. Vissa av dessa frågor är identiska med eller nära sammanbundna med de frågor som ställs i de överklaganden som ingetts mot förstainstansrättens dom av den 31 mars 2009 i de förenade målen C-201/09 P och C-216/09 P, ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen, [6] som för närvarande är anhängiga vid domstolen och i vilka jag också kommer att föredra förslag till avgörande.

5. Den första frågan rör giltigheten av den rättsliga grunden för det omtvistade beslutet. Med hänsyn till att EKSG-fördraget hade upphört att gälla och att det saknades övergångsbestämmelser, grundade sig

1 — Originalspråk: franska.

2 — Tidigare ThyssenKrupp Nirosta AG, tidigare ThyssenKrupp Stainless AG (nedan kallat TKS).

3 — Dom av den 1 juli 2009 i mål T-24/07, ThyssenKrupp Stainless mot kommissionen (REG 2009, s. II-2309) (nedan kallad den överklagade domen).

4 — EUT L 182, 2007, s. 31 (nedan kallat det omtvistade beslutet).

5 — Nedan kallat Thyssen.

6 — T-405/06, REG 2009, s. II-771.

kommissionen på bestämmelserna i förordning (EG) nr 1/2003[7] för att konstatera överträdelsen av artikel 65.1 KS och meddela sanktioner. I det avseendet anser jag att förstainstansrätten hade fog för att anse att en sådan rättslig grund var giltig.

6. Den andra frågan avser rättskraftens omfattning. Kan man anse att målet har prövats i sak, utan något kontradiktoriskt förfarande? Svaret är självklart nej. Jag anser att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att utvidga rättskraften till att omfatta en rättsfråga i domen, vilken inte hade ifrågasatts eller diskuterats vid förstainstansrätten. Det finns nämligen inte något rättssystem som kan tillåta att iakttagandet av de grundläggande skyddsreglerna för en rättvis rättegång, däribland den kontradiktoriska principen, får ge vika för en orimlig utvidgning av rättskraften. Av dessa skäl kommer jag att föreslå att domstolen ska upphäva den överklagade domen.

7. Den tredje frågan avser ansvaret för förfaranden. I huvudsak är frågan huruvida kommissionen hade fog för att hålla TKS ansvarigt för en överträdelse som ett annat företag hade begått, och det med stöd av en ensidig förklaring som TKS hade avgett. Jag anser att ett sådant ansvar är rättsstridigt, eftersom det strider mot principen om personligt ansvar och innebär att det bortses från den avgörande omständigheten, vilken följer av domstolens fasta praxis, att det inte föreligger någon ekonomisk kontinuitet mellan de båda företagen. Jag vill dessutom påpeka att en offentlig myndighet som kommissionen, vilken har till uppgift att övervaka tillämpningen av de principer som fastställts i artikel 81 EG, inte får avvika från reglerna och principerna om ansvar för förfaranden på grundval av särskilda överenskommelser mellan företagen.

8. Den fjärde frågan avser slutligen tolkningen av preskriptionsreglerna. Frågan är huruvida kommissionen fortfarande kan ålägga Thyssen att betala böter för konkurrensbegränsande handlingar som företaget begick mellan den 16 december 1993 och den 31 december 1994. Det ska först prövas huruvida ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden har en relativ verkan då talan väcks vid unionsdomstolen, det vill säga huruvida det gäller enbart med avseende på sökandeföretaget, eller om det har en allmängiltig verkan (*erga omnes*), som innebär att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden under domstolsförfarandet gäller med avseende på samtliga företag som har deltagit i överträdelsen, oberoende av huruvida de har väckt talan eller inte. Det finns för det andra anledning att pröva vilken verkan en dom om ogiltigförklaring av ett beslut som meddelats av kommissionen har på beräkningen av preskriptionstiden. Efter att ha undersökt arten och omfattningen av det tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden kommer jag hävda att preskription har inträtt sedan den 24 april 2002.

7 — Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, s. 1).

I — Tillämpliga bestämmelser

A — *Bestämmelserna i EKSG-fördraget*

9. I artikel 65 KS föreskrivs följande:

”1. Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som är ägnade att inom den gemensamma marknaden direkt eller indirekt förhindra, inskränka eller snedvrida den normala konkurrensen är förbjudna, särskilt sådana som består i att

a) fastställa eller bestämma priser,

b) inskränka eller kontrollera produktion, teknisk utveckling eller investeringar,

c) dela upp marknader, produkter, kunder eller försörjningskällor.

…

4. Överenskommelser och beslut som är förbjudna med stöd av denna artikels första punkt skall sakna rättsverkan och kan inte åberopas inför någon domstol i medlemsstaterna.

Kommissionen skall om inte annat följer av rätten att överklaga till domstolen ensam vara behörig att avgöra om nämnda överenskommelser eller beslut står i överensstämmelse med bestämmelserna i denna artikel.

5. Kommissionen får fastställa böter och viten för företag som träffat en ogiltig överenskommelse eller som genom skiljedomsförfarande, avtalsvite, bojkott eller andra medel tillämpat eller sökt tillämpa en ogiltig överenskommelse eller ett ogiltigt beslut eller en överenskommelse för vilken tillstånd vägrats eller beträffande vilken tillstånd återkallats eller som fått tillstånd genom uppsåtligen oriktiga eller förvanskade uppgifter eller som tillämpar förfaranden som strider mot bestämmelserna i punkt 1. Maximibeloppet av dessa böter eller viten får inte överstiga dubbla värdet av den faktiska omsättningen av de produkter som omfattas av de överenskommelser, beslut eller förfaranden vilka strider mot bestämmelserna i denna artikel. Nämnda maximibelopp får dock höjas i de fall det varit fråga om en begränsning av produktion, teknisk utveckling eller investeringar såvitt gäller böter till högst 10 procent av berörda företags årsomsättning och såvitt gäller viten till högst 20 procent av dagsomsättningen.”

10. I enlighet med artikel 97 KS upphörde EKSG-fördraget att gälla den 23 juli 2002.

B — *Bestämmelserna i EG-fördraget*

11. I artikel 305.1 EG, vilken har upphävts som en följd av ikraftträdandet av Lissabonfördraget, föreskrevs följande:

”Bestämmelserna i detta fördrag skall inte medföra någon ändring i bestämmelserna i Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, särskilt inte vad avser medlemsstaternas rättigheter och förpliktelser, befogenheterna för den gemenskapens institutioner och bestämmelserna i sistnämnda fördrag om hur den gemensamma marknaden för kol och stål skall fungera.”

C — *Förordning nr 1/2003*

12. Det ska erinras om att förordning nr 1/2003 rör tillämpningen av konkurrensreglerna i artiklarna 81 EG och 82 EG.

13. Artikel 7.1 i förordningen har följande lydelse:

”Om kommissionen till följd av ett klagomål eller på eget initiativ konstaterar att bestämmelserna i artikel 81 [EG] eller artikel 82 [EG]... har överträtts, får den genom beslut ålägga de berörda företagen eller företagssammanslutningarna att upphöra med överträdelsen.... Om kommissionen har ett berättigat intresse av det får den även konstatera att en överträdelse tidigare har ägt rum.”

14. Enligt artikel 23.2 a i förordningen får kommissionen genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder artikel 81 EG eller artikel 82 EG.

15. I artikel 25 i förordning nr 1/2003 föreskrivs bestämmelser om preskriptionstider för vidtagande av rättsliga åtgärder.

16. Dessa bestämmelser är i sak identiska med bestämmelserna i kommissionens beslut 715/78/EKSG av den 6 april 1978 [8] om preskriptionstider i fråga om förfaranden och verkställande av påföljder enligt Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen.

17. Med tillämpning av artikel 1.1 och 1.2 i beslut nr 715/78 samt artikel 25.1 och 25.2 i förordning nr 1/2003 inträder preskription i fråga om vidtagande av rättsliga åtgärder om

8 — EGT L 94, s. 22; svensk specialutgåva, område 1, volym 1, s. 136. Dessa bestämmelser har sitt ursprung i rådets förordning (EEG) nr 2988/74 av den 26 november 1974 om preskriptionstider i fråga om förfaranden och verkställande av påföljder enligt Europeiska ekonomiska gemenskapens transport- och konkurrensregler (EGT L 319, s. 1; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 48), vilken inte är tillämplig i förevarande mål.

kommissionen inte har ålagt böter eller sanktioner inom fem år från och med den dag då överträdelsen upphörde.

18. Enligt artikel 2.1 och 2.2 i beslut nr 715/78 samt artikel 25.3 och 25.4 i förordning nr 1/2003 kan dock preskriptionstiden avbrytas av åtgärder som vidtas av kommissionen i syfte att undersöka eller ingripa mot överträdelsen. Till dessa åtgärder hör framställningar om upplysningar, tillstånd att genomföra inspektioner, inledande av ett förfarande eller delgivning av meddelanden om invändningar. Avbrottet i preskriptionstiden ska gälla alla de företag som har deltagit i överträdelsen.

19. I artikel 2.3 i beslut nr 715/78 och i artikel 25.5 i förordning nr 1/2003 fastställs en tidsgräns. I nämnda artiklar föreskrivs att efter varje avbrott ska preskriptionstiden börja löpa på nytt. Preskriptionstiden ska dock löpa ut senast den dag då en period som är lika med den dubbla preskriptionstiden har förflutit utan att kommissionen har ålagt böter eller förelagt viten. Denna period ska förlängas med den tid under vilken preskriptionstiden tillfälligt har upphört att löpa.

20. Slutligen anges det i artikel 3 i beslut nr 715/78 och i artikel 25.6 i förordning nr 1/2003 att preskriptionstiden i fråga om vidtagande av rättsliga åtgärder tillfälligt ska upphöra att löpa så länge som kommissionens beslut är föremål för prövning vid domstolen.

II — Bakgrund

21. De faktiska omständigheterna i målet, såsom de beskrivits i den överklagade domen, kan sammanfattas enligt följande.

22. Den 1 januari 1995 bildades Krupp Thyssen Nirosta GmbH, ett bolag bildat enligt tysk rätt, som ett resultat av en sammanslagning av Thyssens och Fried Krupp AG Hoesch-Krupps verksamheter inom sektorn för platta rostfria stålprodukter. Thyssen fortsatte att självständigt bedriva sina verksamheter inom andra sektorer. [9]

23. På grundval av de uppgifter som den 16 mars 1995 hade begärts från ett flertal tillverkare av rostfritt stål, sände kommissionen den 19 december 1995 ett meddelande om invändningar till 19 företag. Efter att vissa företag, däribland TKS och Thyssen, hade uppgett att de önskade samarbeta, tillsände kommissionen den 24 april 1997 dessa företag ett nytt meddelande om invändningar som TKS och Thyssen besvarade individuellt.

9 — Efter en rad ändringar av bolagsnamn blev Krupp Thyssen Nirosta GmbH först ThyssenKrupp Stainless AG och slutligen ThyssenKrupp Nirosta GmbH.

24. I skrivelse till kommissionen av den 23 juli 1997 (nedan kallad förklaringen av den 23 juli 1997) uppgav TKS följande:

”Beträffande ovannämnda förfarande [ärende nr IV/35.814 – ThyssenKrupp Stainless] har ni bett [Thyssens] juridiska företrädare... att [TKS] uttryckligen ska bekräfta att bolaget till följd av övertagandet av [Thyssens] verksamhet på området för platta rostfria produkter tar på sig ansvaret för de av [Thyssens] handlingar som eventuellt har utförts i den mån platta rostfria produkter, som förevarande förfarande avser, berörs och att detta även gäller för perioden till och med år 1993. Detta bekräftas härmed uttryckligen.”

25. I beslut 98/247/EKSG [10] slog kommissionen fast att de flesta tillverkarna av platta rostfria stålprodukter, däribland TKS och Thyssen, hade överträtt artikel 65.1 KS, genom att vid ett möte som hölls i Madrid den 16 december 1993 komma överens om att de samordnat skulle höja sina priser från och med den 1 februari 1994.

26. Mot bakgrund av förklaringen av den 23 juli 1997 delgav kommissionen endast TKS beslutet. Kommissionen ålade därför TKS att betala böter som fastställdes med hänsyn inte bara till dess egna handlingar, utan även de omständigheter som lades Thyssen till last och som avsåg perioden mellan december 1993 och den 1 januari 1995.

27. Den 11 mars 1998 väckte TKS talan om bland annat ogiltigförklaring av det ursprungliga beslutet.

28. Genom dom av den 13 december 2001 i de förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen [11] ogiltigförklarade förstainstansrätten det ursprungliga beslutet i den del TKS hölls ansvarigt för Thyssens överträdelse av artikel 65.1 KS och nedsatte följaktligen böterna. Förstainstansrätten konstaterade att kommissionen inte hade gett TKS tillfälle att yttra sig angående de omständigheter som lades Thyssen till last och följaktligen hade åsidosatt TKS rätt till försvar.

29. I dom av den 14 juli 2005 i de förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen [12] ogillade domstolen överklagandena från TKS och kommissionen av nämnda dom.

30. Efter skriftväxling med TKS och Thyssen, sände kommissionen den 5 april 2006 ett nytt meddelande om invändningar till TKS. TKS besvarade meddelandet om invändningar den 17 maj 2006 och ett muntligt hörande ägde rum offentligt den 15 september 2006.

10 — Kommissionens beslut 98/247/EKSG av den 21 januari 1998 om ett förfarande för tillämpning av artikel 65 i EKSG-fördraget (Ärende nr IV/35.814 – Legeringspåslag) (EGT L 100, s. 55) (nedan kallat det ursprungliga beslutet).

11 — Dom av den 13 december 2001 i de förenade målen T-45/98 och T-47/98, Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen (REG 2001, s. II-3757).

12 — Dom av den 14 juli 2005 i de förenade målen C-65/02 P och C-73/02 P, ThyssenKrupp mot kommissionen (REG 2005, s. I-6773).

31. Den 20 december 2006 antog kommissionen det omtvistade beslutet. Beslutet är endast riktat till TKS. Enligt ingressen antogs beslutet med stöd av bland annat EKSG-fördraget och artikel 65 KS samt EG-fördraget och förordning nr 1/2003. I artikeldelen i det omtvistade beslutet anges följande:

”*Artikel 1*

[Thyssen] har från och med den 16 december 1993 till och med den 31 december 1994 åsidosatt artikel 65.1 [KS] genom att ändra referensvärdena i beräkningsmetoden för legeringspåslaget och genom att tillämpa dessa referensvärden i syfte att begränsa och snedvrida den normala konkurrensen på den gemensamma marknaden, vilket även blivit den faktiska konsekvensen.

Artikel 2

1. För överträdelsen som nämns i artikel [1] åläggs böter på 3 168 000 euro.

2. Eftersom... [TKS] i [förklaringen] av den 23 juli 1997 tagit på sig ansvaret för... [Thyssens] handlande, åläggs [TKS] att betala böterna.

…”

III — Talan vid förstainstansrätten och den överklagade domen

32. TKS väckte, genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 6 februari 2007, talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet med stöd av artikel 230 EG.

33. TKS åberopade tio grunder till stöd för sin talan.

34. De två första grunderna rörde det omtvistade beslutets rättsliga grund. Den första grunden avsåg att principen *nulla poena sine lege* hade åsidosatts på grund av att artikel 65.1 KS hade tillämpats efter den 23 juli 2002 och den andra grunden avsåg att det var rättsstridigt att tillämpa förordning nr 1/2003 i förening med artikel 65 KS.

35. Som tredje grund gjorde TKS gällande att domstolen, i domen av den 14 juli 2005 i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen, rättskraftigt hade avgjort att TKS inte var ansvarigt för Thyssens handlingar. TKS åberopade därefter som fjärde grund att förklaringen av den 23 juli 1997 var rättsstridig.

36. Som femte och sjätte grund åberopade TKS att rättssäkerhetsprincipen och principen *ne bis in idem* hade åsidosatts. Som sjunde grund gjorde TKS gällande att preskriptionsreglerna hade åsidosatts, med beaktande av att Thyssens överträdelse var preskriberad. Den åttonde och den nionde grunden avsåg åsidosättande av rätten till försvar, dels på

grund av att rätten till tillgång till handlingarna i ärendet hade åsidosatts, dels på grund av att meddelandet om invändningar var rättsstridigt.

37. I andra hand gjorde TKS inom ramen för den tionde grunden gällande att bötesbeloppet var felaktigt beräknat, eftersom kommissionen inte hade beaktat att bolaget inte hade bestritt förekomsten av överträdelsen i dess helhet.

38. I punkterna 37 och 38 i den överklagade domen anges att parterna yttrade sig vid förhandlingen den 11 december 2008 och att TKS, vid denna förhandling, uppgav att bolaget återkallade förklaringen av den 23 juli 1997, vilket noterades i förhandlingsprotokollet.

39. Genom den överklagade domen ogillade förstainstansrätten talan och förpliktade TKS att ersätta rättegångskostnaderna.

40. I sak fann förstainstansrätten att tillämpningen av artikel 65.1 KS efter den 23 juli 2002 på omständigheter som inträffat före detta datum inte stred mot principen *nulla poena sine lege* och att kommissionen, med avseende på denna tillämpning, kunde grunda sin behörighet på förordning nr 1/2003. Förstainstansrätten ansåg att domstolen, i domen av den 14 juli 2005 i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen, rättskraftigt hade avgjort att TKS var ansvarigt för Thyssens handlingar enligt förklaringen av den 23 juli 1997.

41. Enligt förstainstansrätten var de rättsliga grunderna för sanktionen och ansvarsövergången med tillräcklig tydlighet fastställda dels i artiklarna 7.1 och 23.2 i förordning nr 1/2003, dels i förklaringen av den 23 juli 1997. Påståendet om att principen *ne bis in idem* hade åsidosatts godtogs inte, eftersom TKS enligt nämnda förklaring skulle hållas ansvarigt för Thyssens överträdelse. Enligt förstainstansrätten var denna överträdelse inte preskriberad, eftersom frågan om preskription skulle bedömas i förhållande till TKS och preskriptionstiden tillfälligt hade upphört att löpa under det domstolsförfarande som avsåg det ursprungliga beslutet.

42. Slutligen slog förstainstansrätten fast att meddelandet om invändningar var rättsenligt och att kommissionen inte hade åsidosatt TKS rätt till tillgång till handlingarna i ärendet eller begått något fel genom att inte beakta påståendet att bolaget inte hade bestritt förekomsten av överträdelsen.

IV — Förfarandet vid domstolen och parternas yrkanden

43. Till stöd för överklagandet har TKS yrkat att domstolen i första hand ska upphäva den överklagade domen, i andra hand återförvisa målet till tribunalen och i tredje hand sätta ned de böter som bolaget påfördes enligt artikel 2 i det omtvistade beslutet. TKS har dessutom yrkat att kommissionen ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

44. Kommissionen har yrkat att överklagandet ska ogillas och att TKS ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

V — Överklagandet

45. TKS har åberopat fem grunder till stöd för överklagandet. Som första grund har det gjorts gällande att principen *nulla poena sine lege* åsidosattes på grund av att artikel 65.1 KS tillämpades efter den 23 juli 2002, att artikel 23 i förordning nr 1/2003 felaktigt tillämpades på artikel 65.1 KS, att suveräniteten för de stater som undertecknat EKSG-fördraget åsidosattes och att förstainstansrättens dom av den 12 september 2007 i målet González y Díez mot kommissionen [13] inte är tillämplig på omständigheterna i förevarande mål.

46. TKS har som andra grund gjort gällande att det inte rättskraftigt konstaterades i domstolens dom av den 14 juli 2005 i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen att TKS hölls ansvarigt för Thyssens handlingar, att förstainstansrätten felbedömde räckvidden av principen om *res judicata*, att förstainstansrätten åsidosatte bolagets rätt till försvar och felaktigt slog fast att förklaringen av den 23 juli 1997 hade medfört en ansvarsövergång från Thyssen till TKS.

47. Den tredje grunden avser att både det omtvistade beslutets rättsliga grund och ansvarsövergången saknade precision, en precision som förstainstansrätten felaktigt ansåg förelåg. TKS har som fjärde grund gjort gällande att förstainstansrätten åsidosatte preskriptionsreglerna. Som femte grund har det gjorts gällande att de principer som reglerar beräkningen av bötesbeloppet åsidosattes.

A — *Inledande synpunkter*

48. Prövningen av dessa grunder kräver att det först erinras om karaktären på förfarandet för tillämpning av konkurrensreglerna.

49. Även om detta förfarande inte hör till det straffrättsliga området i egentlig mening, är det nästan av repressiv karaktär. De böter som avses i artikel 23 i förordning nr 1/2003 kan nämligen, till sin karaktär och omfattning, likställas med en straffrättslig påföljd och kommissionen ingriper framför allt på ett repressivt sätt i förhållande till företagen, med hänsyn till dess undersöknings-, utrednings- och beslutsfunktioner. Enligt min mening hör således detta förfarande till området för ”brott” i den mening som avses i artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de

13 — Dom av den 12 september 2007 i mål T-25/04, González y Díez mot kommissionen (REG 2007, s. II-3121).

grundläggande friheterna [14] och ska följaktligen ge de garantier som föreskrivs i den straffrättsliga delen av denna bestämmelse. [15]

50. Denna ståndpunkt ligger helt i linje med praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Nämnda domstol har angett tre kriterier för att fastställa huruvida en anklagelse hör till det straffrättsliga området, nämligen den rättsliga kvalificeringen av överträdelsen i det nationella rättssystemet, påföljdens repressiva och avskräckande karaktär och hur allvarlig påföljd som den berörda personen a priori riskerar att ådömas. [16] Det första kriteriet har endast en formell och relativ betydelse och de två andra kriterierna är alternativa. [17] Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har tillämpat detta resonemang på ett flertal administrativa sanktioner, [18] däribland sanktioner som de nationella konkurrensmyndigheterna påför. [19] Med beaktande av konkurrensrättens syfte (att skydda samhällsekonomin), sanktionernas karaktär (både en förebyggande och bestraffande effekt, utan någon tanke på att ersätta en skada) och deras omfattning (höga bötesbelopp), anser Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att dessa förfaranden ska omfattas av de skyddsregler som föreskrivs i artikel 6 i Europakonventionen.

51. Domstolen har i sin praxis följt samma väg. I denna praxis har konkurrensrättens specifika karaktär framhållits och de elementära straffrättsliga principer och grundläggande skyddsregler som föreskrivs i artikel 6 i Europakonventionen har tillämpats. I domen i målet kommissionen mot Anic Partecipazioni [20] fann således domstolen att principen om personligt ansvar är tillämplig på konkurrensreglerna. [21] Därefter, i domen i målet Hüls mot kommissionen, [22] hänvisade domstolen till principen om oskuldspresumtion som garanteras i artikel 6.2 i Europakonventionen. I nämnda dom slog unionsdomstolen fast att med hänsyn till den ifrågavarande överträdelsens art samt arten och svårighetsgraden av

14 — Konventionen undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

15 — Angående denna fråga, se målen C-272/09 P, KME Germany m.fl. mot kommissionen, och C-73/10 P, Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert mot kommissionen, som för närvarande är anhängiga vid domstolen.

16 — Se Europadomstolens dom av den 8 juni 1976 i målet Engel m.fl. mot Nederländerna, serie A nr 22, § 82. För en redogörelse för Europadomstolens praxis vad beträffar tillämpningen av dessa kriterier, se Europadomstolens dom av den 23 november 2006 i målet Jussila mot Finland, §§ 29–39.

17 — Se Europadomstolens dom av den 9 oktober 2003 i målet Ezeh och Connors mot Förenade kungariket, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-X, § 86.

18 — Se exempelvis, beträffande administrativa böter som påförts till följd av en trafikolycka, Europadomstolens dom av den 21 februari 1984 i målet Öztürk mot Tyskland, serie A nr 73, beträffande en påföljd som påförts vid överträdelse av tullbestämmelserna, se Europadomstolens dom av den 7 oktober 1988 i målet Salabiaku mot Frankrike, serie A nr 141-A, beträffande en sanktion som påförts av franska finansmarknadsrådet, se Europadomstolens dom av den 27 augusti 2002 i målet Didier mot Frankrike, *Recueil des arrêts et décisions* 2002-VII, angående ett skattetillägg som påförts vid eftertaxering, se Europadomstolens dom i det ovannämnda målet Jussila mot Finland och, beträffande kritik från den franska banktillsynsmyndigheten, se Europadomstolens dom av den 11 juni 2009 i målet Dubus S.A. mot Frankrike.

19 — Se i det avseendet Europadomstolens dom av den 9 februari 1990 i målet Melchers and Co. mot Tyskland, av den 30 maj 1991 i målet Société Stenuit mot Frankrike och av den 3 december 2002 i målet Lilly mot Frankrike. Se även Europadomstolens domar i de ovannämnda målen Jussila mot Finland, § 43, och Dubus S.A. mot Frankrike, § 35, och, för en isolerad tolkning, Europadomstolens dom av den 3 juni 2004 i målet OOO Neste m.fl. mot Ryssland.

20 — Dom av den 8 juli 1999 i mål C-49/92 P, kommissionen mot Anic Partecipazioni (REG 1999, s. I-4125).

21 — Punkt 78. Denna rättspraxis har fastställts (se dom av den 10 september 2009 i mål C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, REG 2009, s. I-8237, punkt 77).

22 — Dom av den 8 juli 1999 i mål C-199/92 P, Hüls mot kommissionen (REG 1999, s. I-4287).

de därtill knutna sanktionerna, ska principen om oskuldspresumtion tillämpas i förfaranden rörande överträdelser av konkurrensregler som gäller företag och som kan leda till ålägganden av böter eller viten. [23]

52. Dessa omständigheter visar att vid prövningen av förevarande överklagande ska särskild uppmärksamhet ägnas åt iakttagandet av de grundläggande skyddsregler som föreskrivs i artiklarna 47–49 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna [24] och i artikel 6 i Europakonventionen.

B — *Den första grunden: Det omtvistade beslutet saknar rättslig grund*

53. TKS har i huvudsak hävdat att kommissionen, på grund av att EKSG-fördraget upphörde att gälla den 23 juli 2002, har förlorat sin behörighet att ålägga sanktioner vid en överträdelse av artikel 65 KS och att det inte finns någon lagtext som ger institutionen behörighet att tillämpa denna bestämmelse.

23 — Punkt 150.

24 — EUT C 83, 2010, s. 389 (nedan kallad stadgan).

1. Parternas argument

54. Den första grunden består av fyra delar. Som första delgrund har det gjorts gällande att principen *nulla poena sine lege* åsidosattes på grund av att artikel 65.1 KS tillämpades efter den 23 juli 2002. Den andra delgrunden avser att tillämpningen av artikel 23 i förordning nr 1/2003 och artikel 65.1 KS i förening var rättsstridig. Som tredje delgrund har det gjorts gällande att suveräniteten för de stater som undertecknat EKSG-fördraget åsidosattes. Den fjärde delgrunden avser att domen i det ovannämnda målet González y Díez mot kommissionen, till vilken förstainstansrätten hänvisade i den överklagade domen, inte var tillämplig.

a) Den första delgrunden: Principen *nulla poena sine lege* åsidosattes på grund av att artikel 65.1 KS tillämpades efter det att EKSG-fördraget hade upphört att gälla den 23 juli 2002

55. Enligt TKS strider det mot principen ”inget brott och inget straff utan lag” att grunda ett beslut på artikel 65 KS efter den 23 juli 2002, för att ålägga sanktioner för överträdelser som upphörde innan EKSG-fördraget upphörde att gälla. Att godta att vissa förfaranden som omfattades av EKSG-fördraget numera omfattas av EG-fördraget på grund av unionsrättens kontinuitet skulle nämligen strida mot principerna i Wienkonventionen

om traktaträtten [25] och skulle innebära att man godtog att straffrättsliga bestämmelser tolkas analogt.

56. På grund av att EKSG-fördraget upphörde att gälla och att övergångsbestämmelser rörande artikel 65 KS saknas, har kommissionen efter den 23 juli 2002 inte längre någon behörighet som grundar sig på denna artikel. Frågan om överensstämmelsen mellan artikel 65 KS och artikel 81 EG och frågan om tillämpning av speciallag (*lex specialis*) är således inte längre relevanta i förevarande mål.

57. Kommissionen anser, för det första, att EKSG-fördraget och EG-fördraget faktiskt ingår i en och samma rättsordning, inom vars ram EKSG-fördraget utgör en speciallag (*lex specialis*) i förhållande till EG-fördraget. Principen *nulla poena sine lege* iakttas således, eftersom samma konkurrensbegränsande samverkan, efter det att EKSG-fördraget har upphört att gälla, fortfarande är förbjuden enligt en bestämmelse som i huvudsak är identisk med artikel 65 KS, nämligen artikel 81 EG. Med tillämpning av de allmänna rättsprinciper som reglerar lagens tillämplighet i tiden och om inte annat följer av principen om att den lindrigaste lagen bör tillämpas (*lex mitior*), är det den lagstiftning som är i kraft vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna som ska tillämpas.

58. För det andra anser kommissionen att den fortfarande har behörighet att tillämpa artikel 65.1 KS. EKSG-fördraget och EG-fördraget utgör nämligen en enda rättsordning, med hänsyn till att det finns ett enda regelverk om förbud mot överträdelser av konkurrensreglerna, att kommissionen ensam har behörighet på detta område och det förhållande av speciallag (*lex specialis*) respektive allmän lag (*lex generalis*) som föreligger mellan de båda fördragen. Detta förhållande kännetecknas särskilt av det allmänna förbudet mot konkurrensbegränsande samverkan som föreskrivs i artikel 81 EG. De allmänna rättsprinciperna, i synnerhet de rättsprinciper som reglerar lagens tillämplighet i tiden, är tillämpliga på denna rättsordning, vilket motiverar att kommissionen behåller sin behörighet trots att EKSG-fördraget har upphört att gälla.

b) Den andra delgrunden: Tillämpningen av artikel 23 i förordning nr 1/2003 och artikel 65.1 KS i förening var rättsstridig

59. För det första har TKS, utifrån det faktum att EKSG-fördraget har upphört att gälla, dragit slutsatsen att det helt saknas rättslig grund för att ålägga sanktioner vid en överträdelse av artikel 65.1 KS. TKS har erinrat om förbudet mot en analog tolkning i straffrättsliga påföljdsbestämmelser och gjort gällande att förstainstansrätten gjorde en sådan tolkning genom att godta att kommissionen kunde stödja sig på artikel 23 i förordning nr 1/2003 för att ålägga sanktioner för överträdelser av EKSG-fördraget.

25 — Förenta nationernas fördragssamling, volym 1155, s. 331.

60. För det andra har TKS erinrat om att det inte ankommer på unionsdomstolen att åtgärda ett rättsligt vakuum som beror på att det saknas övergångsbestämmelser rörande artikel 65 KS.

61. För det tredje anser bolaget, med hänsyn till principen om tilldelade befogenheter, att kommissionens behörigheter som definieras i EG-fördraget är strikt begränsade till detta fördrag. Förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning, genom att anse att artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, i egenskap av handläggningsregel, är tillämplig i förevarande mål. Vidare är principerna om lagens tillämplighet i tiden inte längre tillämpliga, eftersom kommissionen har förlorat all behörighet att ålägga sanktioner för överträdelser av artikel 65 KS.

62. Kommissionen anser att förstainstansrätten tillämpade principerna om lagens tillämplighet i tiden på ett korrekt sätt. Att artikel 81 EG har ställning som allmän lag (*lex generalis*) medför nämligen att artikel 23 i förordning nr 1/2003 är allmänt tillämplig, vilket gör att det inte behövs någon övergångsbestämmelse rörande artikel 65 KS. Genom att grunda sin behörighet på denna bestämmelse åsidosatte kommissionen inte någon allmän tolkningsprincip, eftersom frågan om den korrekta behörigheten saknar samband med principen inget straff utan lag och eftersom domstolen i sin praxis redan har godtagit en teleologisk tolkning av repressiva bestämmelser. [26]

c) Den tredje delgrunden: Suveräniteten för de stater som undertecknat EKSG-fördraget åsidosattes

63. TKS anser att suveräniteten för de stater som undertecknat EKSG-fördraget åsidosattes i den överklagade domen, eftersom behörigheten att ålägga sanktioner på fördragets område återgick till medlemsstaterna då nämnda fördrag upphörde att gälla, eftersom de fördragsslutande staterna endast hade gett kommissionen behörighet att ålägga sanktioner fram till och med det datumet.

64. Kommissionen har ifrågasatt att TKS, i egenskap av privaträttslig juridisk person, kan åberopa ett sådant åsidosättande. På grund av kontinuiteten inom en och samma rättsordning har medlemsstaterna, vilka enhälligt stödde det omtvistade beslutet i den rådgivande kommittén, aldrig haft eller återfått behörigheten att beivra konkurrensbegränsande samverkan inom den aktuella sektorn. TKS strävar således efter att befrias från ansvar i tidigare fall, vilket är oförenligt med vikten av att förbjuda konkurrensbegränsande samverkan.

26 — Dom av den 7 juni 2007 i mål C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals mot kommissionen (REG 2007, s. I-4405).

d) Den fjärde delgrunden: Domen i det ovannämnda målet González y Díez mot kommissionen var inte tillämplig

65. Enligt TKS är förstainstansrättens hänvisning till domen i det ovannämnda målet González y Díez mot kommissionen irrelevant, eftersom föremålet för tvisten (statligt stöd) och effekterna av konkurrenssnedvridningen inte är jämförbara med effekterna i förevarande mål. Vidare har den aktuella överträdelsen inte några verkningar för framtiden.

66. Kommissionen anser att vissa aspekter i förevarande mål och i domen i det ovannämnda målet González y Díez mot kommissionen är jämförbara, eftersom samtliga faktiska omständigheter i båda fallen ägde rum innan EKSG-fördraget upphörde att gälla, men förfarandet för att återkräva stödet eller för att ålägga sanktioner ägde rum efter den 23 juli 2002. I båda målen kan dessutom konkurrenssnedvridningarna få skadliga verkningar för framtiden.

2. Min bedömning

67. Jag ska undersöka den första grundens fyra delar gemensamt. TKS har i huvudsak bett domstolen att ta ställning till frågan huruvida kommissionen, efter det att EKSG-fördraget hade upphört att gälla, kunde konstatera en överträdelse av artikel 65.1 KS och ålägga sanktioner genom att grunda sin behörighet på bestämmelserna i förordning nr 1/2003. Det ska erinras om att nämnda förordning utgör tillämpningsförordningen till artikel 81 EG.

68. I det aktuella ärendet grundade sig nämligen kommissionen på artikel 7.1 i förordning nr 1/2003 för att konstatera överträdelsen. För att ålägga TKS böter stödde sig kommissionen dessutom på artikel 23.2 i nämnda förordning. Kommissionen beräknade likväl inte bötesbeloppet enligt den beräkningsmetod som anges i sistnämnda bestämmelse, utan enligt den metod som föreskrivs i artikel 65.5 KS, och tillämpade därvid principen om att den lindrigaste lagen bör tillämpas (*lex mitior*).

69. Det är inte första gången som kommissionen har grundat ett beslut på en kombination av de materiella och processuella regler som följer av EKSG-fördraget och EG-fördraget. Kommissionen har gått till väga på samma sätt i två andra ärenden. [27]

70. Kommissionen har förfarit på detta sätt, eftersom det inte finns någon övergångsbestämmelse som ger den möjlighet att konstatera och beivra en överträdelse av artikel 65.1 KS, efter det att EKSG-fördraget hade upphört att gälla. Om kommissionen

27 — Se domen i det ovannämnda målet González y Díez mot kommissionen, vilken inte har överklagats, och dom av den 31 mars 2009 i mål T-405/06, ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen (REG 2009, s. II-771), vilken, såsom har angetts ovan, har överklagats till domstolen, där överklagandena för närvarande är anhängiga under målnummer C-201/09 P och C-216/09 P.

inte lyckats anta ett beslut innan nämnda fördrag upphörde att gälla, på grund av att konkurrensbegränsande beteenden upptäcktes för sent eller – såsom i förevarande mål – på grund av att ett första beslut har ogiltigförklarats, finns det följaktligen inte någon lagstiftning som ger den möjlighet att säkerställa att de rättigheter och skyldigheter som följer av nämnda bestämmelse iakttas.

71. Vidare avser ingen av de två tillämpningsförordningarna till gemenskapens konkurrensregler, vare sig rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 [28] eller förordning nr 1/2003, situationer som uppkommit medan EKSG-fördraget fortfarande var i kraft. Endast i kommissionens meddelande om vissa förändringar i handläggningen av konkurrensärenden till följd av att EKSG-fördraget löper ut [29] omnämns denna situation. I punkt 31 i nämnda meddelande föreskrivs nämligen följande:

”Om kommissionen vid tillämpningen av gemenskapens konkurrensregler på avtal identifierar en överträdelse på ett område som omfattas av EKSG-fördraget, kommer den materiella rätt som tillämpas att vara den rätt som gällde vid den tidpunkt då de sakförhållanden som överträdelsen består i inträffade, oberoende av när tillämpningen äger rum. När det gäller förfarandena kommer det under alla omständigheter att vara EG-rätten som gäller efter det att EKSG-fördraget löper ut...”

72. På grund av detta vakuum valde kommissionen en första lösning som förstainstansrätten underkände i domarna av den 25 oktober 2007 i de förenade målen SP mot kommissionen, [30] i mål T-45/03, Riva Acciaio mot kommissionen, i mål T-77/03, Feralpi Siderurgica mot kommissionen, och i mål T-94/03, Ferriere Nord mot kommissionen. I vart och ett av dessa mål hade kommissionen uteslutande grundat sin behörighet på bestämmelserna i EKSG-fördraget, trots att detta fördrag hade upphört att gälla. I det beslut som kommissionen fattade den 17 december 2002 rörande Ferriere Nord SpA stödde sig således kommissionen på artikel 65.4 KS för att konstatera en överträdelse av artikel 65.1 KS och på artikel 65.5 KS för att ålägga företaget böter.

73. Förstainstansrätten ogiltigförklarade samtliga dessa beslut på grund av bristande behörighet. Den erinrade särskilt om att det följer av domstolens praxis [31] att den bestämmelse som utgör rättslig grund för en rättsakt och som förklarar gemenskapsinstitutionen behörig att anta den ifrågavarande rättsakten ska vara gällande vid tiden för antagandet av rättsakten.

74. Kommissionen överklagade inte domarna i något av dessa mål.

28 — Rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar [81] och [82] (EGT 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8).

29 — EGT C 152, 2002, s. 5.

30 — Dom av den 25 oktober 2007 i de förenade målen T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 och T-98/03, SP mot kommissionen (REG 2007, s. II-4331).

31 — Se domstolens dom av den 4 april 2000 i mål C-269/97, kommissionen mot rådet (REG 2000, s. I-2257), där domstolen slog fast att ”tidpunkten när en rättsakt antas är avgörande för vilka regler i fördraget som gäller för rättsaktens antagande” (punkt 45).

75. I förevarande mål har kommissionen således föreslagit en ny lösning, genom att grunda sitt beslut på en kombination av de materiella regler som följer av EKSG-fördraget och de processuella regler som följer av EG-fördraget, vilka var i kraft vid antagandet av det omtvistade beslutet.

76. I den överklagade domen bekräftade förstainstansrätten att denna kombination var lagenlig, genom att stödja sig på en teleologisk tolkning av de bestämmelser som unionslagstiftaren har infört. För att tillerkänna kommissionen behörighet att fatta ett sådant beslut formulerade förstainstansrätten sitt resonemang i tre steg. Först erinrade den, i punkterna 75–79 i den överklagade domen, om EKSG-fördragets beskaffenhet och räckvidd i unionens rättsordning. Därefter, i punkterna 80–84 i domen, stödde sig förstainstansrätten på överensstämmelsen och likheten mellan de mål som eftersträvas med de båda fördragen, genom att tillämpa de tolkningsregler som domstolen har slagit fast. I punkterna 85–89 i nämnda dom kontrollerade slutligen förstainstansrätten att kommissionen hade agerat i enlighet med legalitetsprincipen och i synnerhet principerna om lagens tillämplighet i tiden.

77. I förevarande förslag anser jag, i likhet med förstainstansrätten, att denna rättsliga grund är giltig och jag ska i det avseendet återge huvuddragen i dess resonemang.

78. I unionens rättsordning utgjorde EKSG-fördraget ett särskilt regelverk för kol- och stålsektorn som avvek från de allmänna bestämmelserna i EG-fördraget. Förhållandet mellan dessa båda fördrag reglerades i artikel 305 EG. Denna bestämmelse medförde att EG-fördraget och dess sekundärrätt inte skulle tillämpas på varor som hörde till kol- och stålsektorn när de frågor som väcktes reglerades av särskilda bestämmelser som antagits inom ramen för EKSG-fördraget. [32]

79. I avsaknad av särskilda bestämmelser var dock EG-fördraget och de bestämmelser som antagits för att tillämpa detta fördrag tillämpliga på de varor som hörde till denna sektoriella gemenskap [33] och efter det att denna gemenskap upphörde den 23 juli 2002 har EG-fördragets allmänna tillämpningsområde utvidgats till att omfatta de sektorer som ursprungligen reglerades av EKSG-fördraget.

80. Att EG-fördraget på detta sätt ersatte EKSG-fördraget som rättslig ram är en del av en ”funktionell” enhet mellan de båda gemenskaperna. [34] Mycket tidigt slog domstolen fast att det finns en enda rättsordning. [35] Domstolen slog även fast att det finns en kontinuerlig rättsordning, i vilken rättsstrukturernas kontinuitet ska säkerställas när lagstiftningen

32 — Se domstolens dom av den 22 april 2008 i mål C-408/04 P, kommissionen mot Salzgitter (REG 2008, s. I-2767), punkt 88 och där angiven rättspraxis.

33 — Se domstolens dom av den 2 maj 1996 i mål C-18/94, Hopkins m.fl. (REG 1996, s. I-2281), punkt 14 och där angiven rättspraxis.

34 — Dom av den 15 juli 1960 i de förenade målen 27/59 och 39/59, Campolongo mot Höga myndigheten (REG 1960, s. 795), s. 824.

35 — Se yttrande 1/91 av den 14 december 1991 (REG 1991, s. I-6079; svensk specialutgåva, volym 11, s. I-533), punkt 21.

ändras, såvida inte unionslagstiftaren har angett något annat. [36]

81. Domarna i målen Busseni [37] och Lucchini, [38] vilka förstainstansrätten grundade sitt resonemang på, förtydligar hur domstolen uppfattar denna funktionella enhet mellan de båda fördragen. Dessa två mål rörde domstolens behörighet att pröva en begäran om förhandsavgörande som avsåg tolkningen av EKSG-fördragets bestämmelser.

82. Det första målet avsåg situationen att denna behörighet inte uttryckligen föreskrevs i artikel 41 KS, till skillnad från lydelsen i artikel 234 EG. För att åtgärda denna brist såg domstolen bortom skillnaderna i de båda bestämmelsernas respektive lydelse och stödde sig på de gemensamma mål som bestämmelserna eftersträvar samt fördragens syfte och inbördes sammanhang. Domstolen angav således att ”[d]et skulle... strida mot [detta] syft[e]... och sammanhan[g]... om domstolen i fråga om bestämmelser som härrör från [EG]-fördraget och Euratomfördraget [var] behörig att i sista instans fastställa bestämmelsernas innebörd och räckvidd..., medan däremot *sådan behörighet* i fråga om bestämmelser som härrör från EKSG-fördraget *uteslutande skulle tillkomma de talrika nationella domstolarna, vars tolkningar skulle kunna skilja sig åt samtidigt som... domstolen inte skulle vara behörig att säkerställa en enhetlig tolkning av dessa bestämmelser* [39]”. [40]

83. Domstolen tillämpade sedan detta resonemang i det ovannämnda målet Lucchini. Det målet avsåg situationen att domstolen, på grund av att EKSG-fördraget hade upphört att gälla, förlorade sin behörighet att besvara frågor om hur nämnda fördrag skulle tolkas och tillämpas. Domstolen medgav att artikel 41 KS faktiskt inte längre skulle tillämpas, men slog fast att det inte bara skulle strida mot fördragens syfte och inbördes sammanhang utan även vara oförenligt med principen om kontinuiteten i gemenskapens rättsordning, om domstolen saknade behörighet att säkerställa en enhetlig tolkning av bestämmelser med anknytning till EKSG-fördraget som fortfarande har verkningar, även om fördraget i sig inte längre är giltigt. [41]

84. Det var på grundval av denna rättspraxis som förstainstansrätten slog fast att kommissionen hade den omtvistade behörigheten. Förstainstansrätten såg bortom skillnaderna i lydelse i artikel 65.1 KS respektive artikel 81 EG och framhöll att de båda bestämmelserna tolkas av unionsdomstolen på samma sätt och har identiska mål.

36 — Domstolens dom av den 25 februari 1969 i mål 23/68, Klomp (REG 1969, s. 43), punkt 13.

37 — Domstolens dom av den 22 februari 1990 i mål C-221/88, Busseni (REG 1990, s. I-495; svensk specialutgåva, volym 10, s. 323), punkterna 8–16.

38 — Domstolens dom av den 18 juli 2007 i mål C-119/05, Lucchini (REG 2007, s. I-6199).

39 — Min kursivering.

40 — Domen i det ovannämnda målet Busseni, punkt 16.

41 — Domen i det ovannämnda målet Lucchini, punkt 41.

85. Lydelsen i artikel 65.1 KS och artikel 81.1 EG är nämligen tillräcklig för att fastställa att medlemsstaterna har avsett att ange samma regler och samma område för respektive gemenskaps åtgärder. Hur olika bestämmelsernas lydelse än är, ger båda bestämmelserna uttryck för samma behov, nämligen behovet av att inrätta en gemensam marknad med en sund och effektiv konkurrens och behovet av att för det syftet uppställa ett förbud mot avtal som har till syfte eller resultat att snedvrida den normala konkurrensen. Som förstainstansrätten påpekade avbröts således inte arbetet med att uppnå målet att konkurrensen inte ska snedvridas inom kol- och stålsektorn i och med att EKSG-fördraget upphörde att gälla, utan det har helt enkelt fortsatt inom ramen för EG-fördraget. Dessutom skyddar artikel 65.1 KS och artikel 81.1 EG samma rättsliga intressen. Vad gäller de åtgärder som kan vidtas grundar sig dessa båda bestämmelser på liknande antaganden [42] och det ankommer på samma myndighet, nämligen kommissionen, att tillämpa dessa bestämmelser.

86. Under dessa omständigheter, och under förutsättning att principerna om lagens tillämplighet i tiden har iakttagits, anser jag att förstainstansrätten gjorde en riktig bedömning när den drog slutsatsen att kontinuiteten i gemenskapens rättsordning och de syften som styr vid tillämpningen av densamma förutsatte att Europeiska gemenskapen, i den mån som den efterträdde Europeiska kol- och stålgemenskapen, skulle säkerställa, i fråga om situationer som uppkom medan EKSG-fördraget fortfarande var i kraft, att de rättigheter och skyldigheter som medlemsstaterna och enskilda hade enligt EKSG-fördraget iakttas. [43] Att godta att gemenskapen, som en följd av att EKSG-fördraget har upphört att gälla, saknar en sådan behörighet skulle således enligt min mening strida mot fördragens syfte och inbördes sammanhang, som unionslagstiftaren önskade uppnå, och vara oförenligt med den kontinuitet i gemenskapens rättsordning som domstolen har slagit fast.

87. Denna tolkning kan naturligtvis endast gälla om gemenskapen, vilken i detta fall företräds av kommissionen, handlar i enlighet med de allmänna principerna om lagens tillämplighet i tiden. [44] Dessa principer, vilka förstainstansrätten erinrade om i punkt 85 i den överklagade domen, avser följande.

88. Handläggningsregler ska anses tillämpliga på alla tvister som pågår vid tidpunkten då de träder i kraft. Med andra ord ska kommissionen beivra en överträdelse som begåtts

42 — Det är i det avseendet intressant att notera att enligt de riktlinjer som unionslagstiftaren fastställde år 1998 grundar sig beräkningen av de böter som åläggs ett företag som har överträtt artikel 65.1 KS eller artikel 81.1 EG på de kriterier som fastställts i EG-fördraget, nämligen hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått (se Riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget (EGT C 9, 1998, s. 3)).

43 — Punkt 83 i den överklagade domen.

44 — Se domstolens dom av den 14 februari 2008 i mål C-450/06, Varec (REG 2008, s. I-581), där domstolen erinrade om att handläggningsregler i allmänhet ska anses tillämpliga på alla tvister som pågår vid tidpunkten då de träder i kraft, i motsats till materiella bestämmelser som vanligtvis tolkas så, att de i princip inte avser förhållanden som har uppstått innan bestämmelserna trädde i kraft (punkt 27).

medan EKSG-fördraget fortfarande var i kraft på de sätt och enligt det förfarande som föreskrevs i de bestämmelser som var i kraft då beslutet fattades, det vill säga de bestämmelser som föreskrivs inom ramen för förordning nr 1/2003.

89. Detta gäller däremot inte materiella bestämmelser. Dessa har inte retroaktiv verkan, såvida inte unionslagstiftaren har angett något annat. [45] Den tillämpliga materiella rätten förblir således den materiella rätt som var i kraft vid den tidpunkt då överträdelsen begicks. Denna regel gör det möjligt att säkerställa rättssäkerheten för enskilda, vilka helt enkelt måste kunna få kännedom om gränserna för deras personliga frihet utan att senare i sin planering överraskas av en retroaktiv lagstiftning.

90. En sådan regel följer av principen inget brott och inget straff utan lag, vilken slås fast i artikel 49.1 i stadgan och i artikel 7.1 i Europakonventionen.

91. I artikel 49.1 i stadgan anges följande:

”Ingen får fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks inte utgjorde en lagöverträdelse enligt nationell eller internationell rätt. Inte heller får ett strängare straff utmätas än som var tillämpligt vid den tidpunkt då brottet begicks. Om efter lagöverträdelsens begående ny lag stiftas som föreskriver ett lindrigare straff ska detta tillämpas.”

92. Jag anser att förstainstansrättens bedömning i punkt 89 i den överklagade domen är helt förenlig med denna princip. Artikel 65.1 KS, vari överträdelsen definieras, utgjorde nämligen den materiella regel som var tillämplig och som faktiskt tillämpades av kommissionen. Det omtvistade beslutet avsåg just ett rättsligt förhållande som definitivt hade uppkommit innan EKSG-fördraget upphörde att gälla, eftersom överträdelsen ägde rum mellan den 16 december 1993 och den 31 december 1994. I egenskap av speciallag (*lex specialis*) var dessutom enbart EKSG-fördraget och de tillämpningsbestämmelser som antagits med stöd av detta fördrag tillämpliga på denna typ av omständigheter som uppstått innan fördraget upphörde att gälla. Som förstainstansrätten angav hade slutligen unionslagstiftaren inte alls föreskrivit att artikel 81 EG skulle tillämpas retroaktivt efter det att EKSG-fördraget upphörde att gälla.

93. Genom att anta det omtvistade beslutet beivrade således kommissionen verkligen en handling som utgjorde en överträdelse vid den tidpunkt då den begicks. Eftersom överträdelsen begicks mellan den 16 december 1993 och den 31 december 1994, var den klart och tydligt definierad i artikel 65.1 KS. Dessutom var denna överträdelse belagd med en sanktion som var klart definierad i

45 — Genom undantag från denna regel anser domstolen att materiella bestämmelser kan avse förhållanden som har uppstått innan bestämmelserna trädde i kraft, då en bedömning av deras ordalydelse, ändamål eller systematik gör det möjligt att ge dem en sådan verkan (domen i det ovannämnda målet Varec).

artikel 65.5 KS. Företagen var således väl informerade om konsekvenserna av sitt handlande, både under det första förfarandet, vilket ledde till antagandet av det ursprungliga beslutet, och under detta förfarande. Det ska slutligen noteras att TKS, i det speciella sammanhang som ett förnyat antagande av beslutet utgör, inte med fog kunde stödja sig på att EKSG-fördraget hade upphört att gälla för att undgå att ställas till ansvar av kommissionen (i den mån TKS ska hållas ansvarigt för Thyssens överträdelse).

94. Vad beträffar handläggningsreglerna står det nu klart att de bestämmelser som, vid tillämpningen av artikel 81 EG, ger kommissionen behörighet att fatta beslut om att ställa företag som överträtt artikel 81 EG till ansvar och ålägga dem sanktioner är, sedan ikraftträdandet av förordning nr 1/2003 den 1 maj 2004, artiklarna 7.1 och 23.2 i nämnda förordning. Genom att slå fast att dessa bestämmelser utgör handläggningsregler har således förstainstansrätten godkänt den omedelbara tillämpningen av dessa.

95. I sistnämnda avseende delar jag inte förstainstansrättens bedömning. Artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 ger nämligen inte enbart kommissionen behörighet att ålägga böter. I nämnda artikel fastställs även bötesbeloppet. Under dessa omständigheter anser jag att denna bestämmelse utgör en materiell rättsregel.

96. Jag förstår dock att kommissionen, med hänsyn till de särskilda omständigheterna i förevarande fall, stödde sig på denna bestämmelse för att ha behörighet att ålägga TKS en sanktion. Kommissionen beräknade, enligt principen om att den lindrigaste lagen bör tillämpas (*lex mitior*) i artikel 49.1 i stadgan, bötesbeloppet i enlighet med artikel 65.5 KS för att TKS skulle åläggas den lindrigaste sanktionen.

97. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att förstainstansrätten inte gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att slå fast att kommissionen, i en sådan situation som den aktuella, kunde stödja sig på artiklarna 7.1 och 23.2 i förordning nr 1/2003 för att konstatera och besluta om sanktioner med avseende på konkurrensbegränsande samverkan mellan företag inom ett område som omfattades av EKSG-fördragets tillämpningsområde.

98. Det ska dock påpekas att kommissionen – i motsats till vad förstainstansrätten angav i punkt 84 i den överklagade domen – kunde agera på detta sätt inte efter den 23 juli 2002, det datum då EKSG-fördraget upphörde att gälla, utan från och med den 1 maj 2004, det datum då förordning nr 1/2003 trädde i kraft.

99. Detta fel saknar dock betydelse för utgången i målet.

100. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska slå fast att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grunden.

C — *Den andra grunden: Åsidosättande av principen om rättskraft vad beträffar TKS ansvar för Thyssens handlingar*

1. Parternas argument

101. Som andra grund har TKS hävdat att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att slå fast att frågan rörande det faktum att TKS hölls ansvarigt för Thyssens handlingar var rättskraftigt avgjord.

102. Denna grund består av tre delar.

103. Som första delgrund har TKS hävdat att förstainstansrätten gjorde en felaktig tolkning av punkt 88 i domen i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen. Enligt TKS fann domstolen i nämnda punkt att TKS inte var ansvarig i sak för Thyssens handlingar, och denna fråga är numera rättskraftigt avgjord. Följaktligen kunde inte kommissionen med giltig verkan ålägga TKS böter för Thyssens rättsstridiga beteende.

104. Kommissionen anser att TKS har missuppfattat den överklagade domen. Som förstainstansrätten slog fast fann nämligen domstolen, med hänsyn till förklaringen av den 23 juli 1997, att kommissionen hade rätt att hålla TKS ansvarigt för Thyssens handlingar. Vidare strider TKS tolkning mot själva föremålet för det anslutningsöverklagande som ingavs vid domstolen. Anslutningsöverklagandet var nämligen begränsat till att avse frågan om avstående från rätten att yttra sig. Domstolen var således inte skyldig att i sak pröva förklaringen om ansvarsåtagande.

105. Som andra delgrund har TKS hävdat att förstainstansrätten åsidosatte principen om rättskraft genom att utvidga räckvidden av denna princip till att omfatta mer än föremålet för den tvist som det föregående förfarandet avsåg. Föremålet för detta förfarande avsåg nämligen endast åsidosättande av TKS rätt till försvar vid antagandet av det ursprungliga beslutet. Enligt TKS kan därför rättskraften inte utgöra hinder för att väcka talan mot ett nytt beslut, inom ramen för vilken TKS skulle kunna göra gällande att förklaringen av den 23 juli 1997 var rättsstridig. I det avseendet har TKS erinrat om att omständigheterna kring den påstådda

ansvarsövergången till TKS vad beträffar Thyssens handlingar ändrades, med hänsyn till att nämnda förklaring återkallades under tiden mellan det ursprungliga beslutet och det omtvistade beslutet.

106. Vidare har TKS hävdat att förstainstansrätten därigenom åsidosatte dess rätt till försvar, eftersom förstainstansrätten fråntog bolaget möjligheten att åberopa grunder som det ännu aldrig hade åberopat.

107. Kommissionen anser att TKS argument står i strid med de argument som åberopades i första instans, enligt vilka TKS hävdade att frågan om ansvarsövergång redan hade avgjorts slutligt av unionsdomstolen. Denna grund utgör således en ny grund och kan därför inte prövas i samband med överklagandet.

108. Enligt fast rättspraxis omfattar dessutom rättskraften de sak- och rättsfrågor som faktiskt eller med nödvändighet har avgjorts genom den aktuella domen. Kommissionen har angett att både i det domstolsförfarande som avsåg det ursprungliga beslutet och i det domstolsförfarande som utmynnade i den överklagade domen krävdes en analys av frågan huruvida kommissionen, med stöd av förklaringen av den 23 juli 1997, kunde hålla TKS ansvarigt för Thyssens överträdelse.

109. Förklaringen av den 23 juli 1997 var således föremålet för tvisten i dessa förfaranden. I punkterna 59 och 62 i domen i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen gjorde förstainstansrätten ett konstaterande i ansvarsfrågan, och detta konstaterande överklagades inte och fastställdes dessutom i sak av domstolen. Eftersom kommissionen enligt artikel 233 EG ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen, var den skyldig att beakta dessa konstateranden. Vidare antogs det omtvistade beslutet inom ramen för samma administrativa förfarande som det ursprungliga beslutet och TKS kunde därför inte åberopa andra argument avseende samma omständigheter.

110. Vad beträffar återkallelsen av förklaringen av den 23 juli 1997 har kommissionen hävdat att en återkallelse juridiskt sett inte längre var möjlig, eftersom det omtvistade beslutet hade antagits under tiden.

111. Som tredje delgrund har TKS gjort gällande att den ansvarsövergång som kommissionen konstaterade på grundval av förklaringen av den 23 juli 1997 var rättsstridig. För det första avsåg TKS endast att ansvara för civilrättsliga skadeståndsanspråk riktade mot Thyssen. För det andra, vad beträffar tillämpningen av konkurrensreglerna, är TKS inte Thyssens rättsliga efterträdare, vilket enligt rättspraxis gör att en ansvarsövergång inte är möjlig. För det tredje skulle en sådan övergång strida mot principen *jus publicum privatorum pactis mutari non potest*, enligt vilken en särskild eller privaträttslig

överenskommelse inte kan ändra de rättsverkningar som följer av offentlig rätt.

112. Kommissionen har bestritt dessa argument. För det första har den erinrat om att TKS återkallade förklaringen av den 23 juli 1997 endast vid förstainstansrätten, under det förfarande som inleddes med avseende på det omtvistade beslutet. Denna återkallelse har skett på ett sådant sätt att preskription har inträtt med avseende på Thyssens handlingar.

113. För det andra har samtliga parter bedömt att det inte var fråga om en civilrättslig delegering, utan om ett övertagande av ansvaret för överträdelsen med avseende på böterna. Detta framgår av de uttryck som TKS använde och av de faktiska konstateranden som unionsdomstolen gjorde inom ramen för det förfarande som inleddes med avseende på det omtvistade beslutet.

114. För det tredje utgör inte artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 något hinder för att ett företag, som skaffat sig en verksamhetsgren under sådana omständigheter som de aktuella, åläggs böter när företaget entydigt har uppgett för kommissionen att det önskar åta sig ansvaret för den konkurrensbegränsande samverkan. Kommissionen anser att denna situation inte är jämförbar med en förklaring riktad till kommissionen varigenom den informeras om att två företag bilateralt har kommit överens om ett övertagande av ansvar. Genom en sådan ansvarsövergång skulle kommissionens genomförandebefogenhet kunna motverkas av det faktum att det företag som åtar sig ansvaret exempelvis har en mindre omsättning eller ekonomiska problem.

2. Min bedömning

115. Innan jag prövar den andra grunden, är det nödvändigt att erinra om det resonemang som förstainstansrätten förde i den överklagade domen och om etapperna i förfarandet.

a) Den överklagade domen

116. I den överklagade domen slog förstainstansrätten fast att frågorna huruvida förklaringen av den 23 juli 1997 var giltig och huruvida det var lagenligt att hålla TKS ansvarigt för Thyssens handlingar redan hade avgjorts slutligt av unionsdomstolen och därför var rättskraftigt avgjorda.

117. För det syftet undersökte förstainstansrätten räckvidden av de domar som meddelats inom ramen för det förfarande som inleddes mot det ursprungliga beslutet.

118. Förstainstansrätten undersökte först, i punkt 114 i den överklagade domen, räckvidden av förstainstansrättens dom av den 13 december 2001 i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen. Förstainstansrätten utgick således från antagandet att ”i förstainstansrättens resonemang och därpå följande slutsats angående huruvida TKS rätt till försvar hade åsidosatts *ingick som en nödvändig förutsättning fastställandet av att förklaringen av den 23 juli 1997*, i vilken TKS hade bekräftat att bolaget åtog sig ansvaret för Thyssens handlingar, *var giltig*”.[46]

119. Detta ”konstaterande” anges i punkt 62 i förstainstansrättens dom i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen. Denna punkt har följande lydelse:

”*... [D]et... har [inte] bestridits att kommissionen, med hänsyn till... förklaring[en] av den 23 juli 1997, undantagsvis hade rätt att hålla sistnämnda bolag ansvarigt för de överträdelser som Thyssen... ansågs ha gjort sig skyldigt till...*[47] En sådan förklaring, som särskilt görs med hänsyn till ekonomiska överväganden vid företagskoncentrationer, skall nämligen anses innebära att den juridiska person, som har övertagit ansvaret för en annan juridisk persons verksamhet efter den tidpunkt då nämnda verksamhet utgjorde en överträdelse, skall hållas ansvarig för överträdelsen, även om det i princip är den fysiska eller juridiska person som ledde företaget i fråga vid tidpunkten för överträdelsen som skall vara ansvarig för denna.”

120. Förstainstansrätten undersökte därefter, i punkterna 116–138 i den överklagade domen, räckvidden av domstolens dom av den 14 juli 2005 i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen.

121. I det avseendet inriktade sig förstainstansrätten på punkt 88 i nämnda dom. Denna punkt motsvarar den grund som kommissionen åberopade inom ramen för sitt anslutningsöverklagande. Kommissionen bestred förstainstansrättens slutsats att den inte hade iakttagit TKS rätt till försvar. Kommissionen gjorde särskilt gällande att förstainstansrätten inte hade beaktat att det förelåg exceptionella omständigheter som gjorde att kommissionen kunde hålla TKS direkt ansvarigt för Thyssens handlingar.

122. Punkt 88 i domen i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen har följande lydelse:

”Vad avser de påstått exceptionella omständigheter som kommissionen har åberopat [för att kunna hålla TKS ansvarigt för Thyssens handlingar]..., räcker det att för det första erinra om att TKS inte är Thyssens ekonomiska efterträdare, eftersom Thyssen har fortsatt att existera som separat juridisk person fram till dess att det [ursprungliga] beslutet fattades. Det enhetliga agerande som har

46 — Min kursivering.

47 — Min kursivering.

kännetecknat Thyssens och TKS agerande efter den 1 januari 1995 räcker inte som skäl för att hålla TKS ansvarigt för Thyssens agerande före detta datum, på grund av... princip[en]... att en juridisk person inte kan straffas för andra omständigheter än dem som denne särskilt läggs till last. Vad slutligen avser TKS påstådda förklaringar rörande Thyssens verksamhet under det administrativa förfarandet, har domstolen redan... angett att de inte utgör skäl för att hålla TKS ansvarigt för Thyssens handlingar före detta datum."

123. Domstolen fann följaktligen att anslutningsöverklagandet inte kunde bifallas såvitt avsåg kommissionens grund.

124. I den överklagade domen påpekade förstainstansrätten att det enda syftet med denna punkt var att bemöta kommissionens argument om att det förelåg exceptionella omständigheter och den utgjorde inte skäl för att dra slutsatsen att domstolen ansåg att TKS inte kunde hållas ansvarigt för Thyssens handlingar.

125. I punkt 139 i den överklagade domen drog följaktligen förstainstansrätten slutsatsen att "gemenskapsdomstolen funnit att kommissionen undantagsvis, med hänsyn till förklaringen av den 23 juli 1997, hade rätt att hålla TKS ansvarigt för det beteende som Thyssen ansågs ha gjort sig skyldigt till" och, i punkt 144 i nämnda dom, att "den[na] rättsfråga... – nämligen huruvida förklaringen av den 23 juli 1997 kan anses utgöra en giltig rättslig grund för att hålla [TKS] ansvarig[t] för Thyssens handlingar och huruvida den därpå följande sanktionen mot [TKS] kan anses giltig – *redan har prövats och avgjorts slutligt av gemenskapsdomstolen. Den är därmed rättskraftigt avgjord*".[48] I punkt 145 i nämnda dom fann således förstainstansrätten att "[r]ättskraften utgör hinder för att [nämnda] rättsfråga på nytt prövas av förstainstansrätten". Följaktligen avvisade förstainstansrätten talan såvitt avsåg grunden om att ansvarsövergången var rättsstridig.

b) Min bedömning

126. I likhet med TKS anser jag att förstainstansrättens analys av denna fråga utgör en felaktig rättstillämpning i flera avseenden.

127. För det första anser jag att förstainstansrätten gjorde en felaktig tolkning av punkt 88 i domstolens dom i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen.

128. Enligt min mening underkände nämligen domstolen i nämnda punkt mycket tydligt den slutsats som förstainstansrätten kom

48 — Min kursivering.

fram till i punkt 62 i domen i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen, beträffande förekomsten av påstådda exceptionella omständigheter. Det räcker att enbart läsa igenom punkt 88 i domen i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen för att bli övertygad om detta. På grund därav saknade förstainstansrätten fog för att, i punkt 139 i den överklagade domen, slå fast att ”gemenskapsdomstolen” godkände ett sådant ansvar. Enligt min mening utgör detta en första felaktig rättstillämpning.

129. För det andra anser jag att förstainstansrätten inte tillämpade principen om rättskraft på ett korrekt sätt, eftersom frågorna huruvida förklaringen av den 23 juli 1997 var giltig och huruvida ansvarsövergången var lagenlig inte hade varit föremål för något kontradiktoriskt förfarande mellan parterna i första instans.

130. Domstolen har uttalat att principen om rättskraft har stor betydelse i såväl unionsrätten som de nationella rättsordningarna. [49] Denna princip är ett uttryck för rättssäkerhetsprincipen. [50] Den säkerställer en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden samt en god rättskipning. Domstolsavgöranden som inte längre kan överklagas har nämligen en orubblig karaktär och betraktas av samhället som slutgiltiga avgöranden. Dessa avgöranden ska respekteras.

131. Det är allmänt vedertaget att rättskraften endast omfattar det som bestämts genom avgörandet. Det krävs att talan avser samma sak, stöder sig på samma grund och avser samma parter. Rättskraften hindrar således att parterna väcker talan vid domstol avseende ett identiskt anspråk som det som redan har avgjorts och gör det således möjligt att undvika att situationer som redan har avgjorts ifrågasätts i det oändliga.

132. Domstolen har slagit fast att rättskraften gäller inte endast domslutet i domstolsavgörandet, utan även domskälen till stöd för domslutet. Domskälen och domslutet kan således inte åtskiljas. Domstolen har angett att det följer av fast rättspraxis att ”rättskraften endast omfattar de sak- och rättsfrågor som faktiskt eller med nödvändighet har avgjorts genom det aktuella domstolsavgörandet”. [51] Om jag inte misstar mig, har domstolen däremot inte uttalat sig om gränserna för omfattningen av en sådan rättskraft, när de

49 — Se domstolens dom av den 29 juni 2010 i mål C-526/08, kommissionen mot Luxemburg (REU 2010, s. I-6151), punkt 26 och där angiven rättspraxis.

50 — Dom av den 1 juni 1999 i mål C-126/97, Eco Swiss (REG 1999, s. I-3055), punkt 46. Se även Europadomstolens dom av den 28 oktober 1999 i målet Brumărescu mot Rumänien, *Recueil des arrêts et décisions* 1999-VII, där Europadomstolen utan omsvep slog fast att rättssäkerheten kräver att ”när en domstol slutligt har avgjort en tvist, ska dess avgörande inte ifrågasättas” (punkt 61).

51 — Se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Luxemburg, punkt 27 och där angiven rättspraxis.

processrättsliga skyddsreglerna för en rättvis rättegång inte har iakttagits.

133. Förevarande mål avser emellertid denna fråga. I den överklagade domen utvidgade nämligen förstainstansrätten rättskraften till att omfatta ett domskäl som inte hade ifrågasatts vid förstainstansrätten och som dessutom inte hade föranlett ett kontradiktoriskt förfarande mellan parterna. Jag anser att en sådan tolkning av principen om rättskraft utgör en felaktig rättstillämpning, i den mån den strider mot de väsentliga processrättsliga skyddsreglerna för genomförandet av en rättvis rättegång och i synnerhet den kontradiktoriska principen.

134. Kan man rimligen anse att rättskraften omfattar ett domskäl som rör själva kärnan i rättigheterna under rättegången, även om parterna faktiskt inte har diskuterat saken?

135. Den kontradiktoriska principen utgör en grundläggande gemenskapsrättslig princip [52] som hör till iakttagandet av rätten till försvar och rätten till en rättvis rättegång som garanteras dels i artikel 47 i stadgan, dels i artikel 6 i Europakonventionen.

136. Domstolen har bekräftat vikten och den närmare innebörden av denna princip i dom av den 2 december 2009 i målet kommissionen mot Irland m.fl. [53] Den kontradiktoriska principen är tillämplig på alla förfaranden som kan utmynna i ett beslut från en gemenskapsinstitution, som på ett märkbart sätt påverkar en persons intressen. Följaktligen är principen tillämplig vid unionsdomstolarna. Alla parter i en tvist, såväl privatpersoner som medlemsstater eller institutioner, ska dessutom kunna dra nytta av principen.

137. Enligt domstolen innebär den kontradiktoriska principen att samtliga parter i ett förfarande har rätt att få ta del av de uppgifter som kommer att ligga till grund för domstolens beslut och att yttra sig däröver. Detta förbättrar informationen till domstolen. Att låta parterna yttra sig över samtliga omständigheter som kan ha betydelse för hur tvisten avgörs möjliggör för domstolen att göra en helt opartisk prövning med full kännedom om omständigheterna i såväl faktiskt som rättsligt hänseende. Därigenom säkerställs även det förtroende som enskilda ska kunna ha för rättskipningen. Detta förtroende innebär att parterna ska ha garanterats en möjlighet att yttra sig avseende samtliga omständigheter som domstolen grundat sitt avgörande på.

52 — Dom av den 10 juli 2008 i mål C-413/06 P, Bertelsmann och Sony Corporation of America mot Impala (REG 2008, s. I-4951), punkt 61.

53 — Dom av den 2 december 2009 i mål C-89/08 P, kommissionen mot Irland m.fl. (REU 2009, s. I-11245), punkterna 50–59. För en redogörelse för innehållet i nämnda princip, se punkterna 87–107 i mitt förslag till avgörande i nämnda mål.

138. Denna rättspraxis är förenlig med den tolkning som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har gjort av rätten till ett kontradiktoriskt förfarande. Sistnämnda rätt bidrar till rätten till en rättvis rättegång som avses i artikel 6 i Europakonventionen, och eftersom denna konvention syftar till att garantera konkreta och faktiska rättigheter, är varje domstol särskilt skyldig att göra en faktisk prövning av parternas grunder, argument och bevisning.

139. Den kontradiktoriska principen innebär inte bara att varje part har rätt att få ta del av den bevisning och de yttranden som ingetts till domstolen, och att yttra sig däröver. Därutöver innebär principen, såsom domstolen uttryckligen slog fast i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., ”att parterna... har rätt att ta del av de rättsliga grunder som domstolen prövar ex officio och avser att grunda sitt avgörande på, samt att yttra sig däröver”. För att de krav som har samband med rätten till en rättvis rättegång ska vara uppfyllda ska nämligen parterna, enligt domstolen, kunna få kännedom om och ha möjlighet att i en kontradiktorisk process diskutera de såväl faktiska som rättsliga omständigheter som är avgörande för målets utgång. Domstolen kan följaktligen inte, förutom i särskilda fall, däribland dem som föreskrivs i unionsdomstolarnas rättegångsregler, låta sitt avgörande vila på en rättslig grund som prövats ex officio, ens om det rör sig om tvingande rätt, utan att dessförinnan ha berett parterna tillfälle att yttra sig över grunden.

140. Domstolen har utläst denna skyldighet av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, enligt vilken domstolen själv ska iaktta den kontradiktoriska principen, i synnerhet då den avgör en tvist på en grund som tagits upp till prövning ex officio. [54]

141. I förevarande mål framgår det klart av ordalydelsen i punkt 62 i domen i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen att förstainstansrätten ex officio tog upp frågan om lagenligheten av den ansvarsövergång som kommissionen konstaterade. [55] Som förstainstansrätten påpekade i punkt 114 sista strecksatsen i den överklagade domen utgjorde nämligen fastställandet av att förklaringen av den 23 juli 1997 var giltig en nödvändig förutsättning för den efterföljande slutsatsen att rätten till försvar hade åsidosatts.

142. Denna rättsfråga har dock inte varit föremål för någon verklig diskussion mellan parterna. För det första rörde det sig inte om en tvistig fråga som parterna hade underställt förstainstansrättens prövning. Parterna diskuterade således inte frågan. För det andra anmodade inte förstainstansrätten parterna

54 — Domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkt 54.

55 — I nämnda punkt angav förstainstansrätten att ”det inte har bestridits att kommissionen, med hänsyn till... förklaring[en] av den 23 juli 1997, undantagsvis hade rätt att hålla [TKS] ansvarigt för de överträdelser som Thyssen... ansågs ha gjort sig skyldigt till” och ”[e]n sådan förklaring, som särskilt görs med hänsyn till ekonomiska överväganden vid företagskoncentrationer, skall nämligen anses innebära [en sådan övergång]”.

att yttra sig då den ex officio tog upp denna rättsfråga till prövning.

143. Frågan huruvida ansvarsövergången var lagenlig var dock avgörande för utgången i målet. Vidare var svaret på frågan inte självklart. De ordalag som förstainstansrätten använde i domen i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen och de påpekanden som domstolen gjorde i samband med överklagandet visar att frågan huruvida denna ansvarsövergång var lagenlig kunde, och kan fortfarande, på allvar diskuteras.

144. Först gav förstainstansrätten, i punkt 62 i nämnda dom, inte någon övertygande förklaring av skälen till att man i detta fall skulle avvika från den grundläggande principen om att straff ska vara individuella. Även om förstainstansrätten hänvisade till förekomsten av påstådda ”ekonomiska överväganden vid företagskoncentrationer”, för att undantagsvis motivera en sådan ansvarsövergång, anser jag att denna motivering är alltför vag för att avvika från domstolens fasta praxis vad gäller ansvar för förfaranden.

145. Vidare underkände domstolen mycket tydligt den slutsats som förstainstansrätten kom fram till i samma punkt 62, beträffande förekomsten av påstådda exceptionella omständigheter. Kräver inte rättskraften, som är en grundläggande rättsprincip och som ökar säkerheten och stabiliteten, att den genast går att identifiera med visshet? I själva verket har domstolen aldrig haft att ta ställning till lagenligheten av en sådan förklaring.

146. I avsaknad av ett kontradiktoriskt förfarande och övertygande förklaringar från förstainstansrättens sida, och även med beaktande av domstolens underkännande, anser jag följaktligen att förstainstansrätten inte hade fog för att anse att unionsdomstolen slutligt hade avgjort frågorna rörande huruvida förklaringen av den 23 juli 1997 och den därmed sammanhängande ansvarsövergången var lagenliga.

147. Dessutom anser jag att förstainstansrätten, genom att anse att det förelåg ett rättegångshinder för TKS, har rubbat jämvikten mellan parterna, genom att försätta sökanden i en klart ofördelaktig situation jämfört med kommissionen.

148. Enligt praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har varje part rätt att göra gällande sin ståndpunkt på ett välavvägt sätt, utan att förfarandet ger någon av parterna en särskild fördel.[56] Detta utgör en del av rätten till en rättvis rättegång.

56 — Se Europadomstolens dom av den 15 juli 2003 i målet Ernst m.fl. mot Belgien, § 60.

149. Den lösning som förstainstansrätten valde i den överklagade domen leder dock till att TKS inte längre kan ifrågasätta lagenligheten av förklaringen av den 23 juli 1997 och den därmed sammanhängande ansvarsövergången, trots att företaget aldrig har yttrat sig i frågan. I det förfarande som inleddes mot det ursprungliga beslutet saknade TKS möjlighet att yttra sig, och nu ställs företaget inför ett rättegångshinder som avser rättskraften. Förstainstansrätten fann däremot, utan något kontradiktoriskt förfarande, att kommissionen undantagsvis hade rätt att stödja sig på denna förklaring, och hänvisade därefter till principen om rättskraft för att avvisa TKS invändning. Enligt min mening kan en sådan bedömning ge intrycket av att det föreligger en ojämvikt till fördel för kommissionen.

150. Mot bakgrund av samtliga dessa överväganden anser jag att förstainstansrätten, genom att slå fast att unionsdomstolen slutligt hade avgjort frågan om ansvarsövergångens lagenlighet, gjorde en felaktig tolkning av domstolens dom i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen och dessutom åsidosatte principen om rättskraft. Därigenom fråntog förstainstansrätten även TKS rätten till en rättvis rättegång.

151. Jag föreslår följaktligen att domstolen ska slå fast att överklagandet kan vinna bifall såvitt avser TKS andra grund och upphäva den överklagade domen.

D — *Följderna av att den överklagade domen upphävs*

152. När en överklagad dom upphävs kan domstolen i enlighet med artikel 61 i domstolens stadga antingen återförvisa målet till tribunalen för avgörande eller själv slutligt avgöra målet, om det är färdigt för avgörande.

153. Tvisten i förevarande mål avser de förfaranden som kommissionen inledde på grund av den överträdelse som Thyssen begick mellan den 16 december 1993 och den 31 december 1994. Det omtvistade beslutet har endast till syfte att, med stöd av förklaringen av den 23 juli 1997, hålla TKS ansvarigt för Thyssens konkurrensbegränsande beteende och följaktligen ålägga TKS böter.

154. Det ska först avgöras huruvida kommissionen hade fog för att, med stöd av förklaringen av den 23 juli 1997, hålla TKS ansvarigt för den överträdelse som Thyssen begått.

155. Om kommissionen, såsom jag anser, inte hade rätt att agera på det sättet, är frågan huruvida kommissionen hade fog för att vidta åtgärder mot Thyssen för handlingar som det företaget begått mellan den 16 december 1993 och den 31 december 1994 med hänsyn till preskriptionsreglerna.

156. Dessa två frågor har varit föremål för ett kontradiktoriskt förfarande vid domstolen. Följaktligen anser jag att målet är färdigt för avgörande i dessa två frågor.

157. Jag föreslår således att domstolen ska pröva den fjärde och den sjunde grunden för ogiltigförklaring som TKS åberopade vid förstainstansrätten.

1. Det förhållandet att TKS hölls ansvarigt för Thyssens överträdelse

a) Parternas argument [57]

158. Inom ramen för sin fjärde grund för ogiltigförklaring har TKS bestritt att det var lagenligt att hålla bolaget ansvarigt för Thyssens överträdelse. TKS har hävdat att förklaringen av den 23 juli 1997 inte gav kommissionen rätt att hålla bolaget ansvarigt. TKS har grundat sig på domstolens praxis, enligt vilken efterträdaren vid en rättslig succession inte kan hållas ansvarig för handlingar som dess föregångare begått, då den sistnämnda fortfarande existerar. TKS har vidare erinrat om domstolens påpekanden i punkt 88 i domen i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen, enligt vilka det inte hade skett någon ekonomisk succession mellan de båda företagen och att varken det enhetliga agerande som förelåg mellan dessa eller TKS förklaringar under det administrativa förfarandet utgjorde skäl för att hålla TKS ansvarigt. Slutligen har TKS åberopat principen *jus publicum privatorum pactis mutari non potest* för att hävda att en sådan särskild överenskommelse som förklaringen av den 23 juli 1997 inte kan ändra de rättsverkningar som följer av tillämpningen av offentligrättsliga, eller i ännu högre grad straffrättsliga, bestämmelser.

159. Kommissionen har bestritt detta resonemang. I enlighet med de yttranden som ingavs under det förfarande som inleddes mot det ursprungliga beslutet uppgav kommissionen på nytt under förhandlingen att den aktuella situationen utgjorde ett fall av ekonomisk succession. Dessutom ansåg kommissionen att det inte fanns något rättsligt hinder mot att den beaktade en sådan förklaring, vilken hade avgetts frivilligt och medvetet av TKS, för att hålla nämnda företag ansvarigt för Thyssens konkurrensbegränsande beteende.

b) Min bedömning

160. Jag kan inte ansluta mig till kommissionens resonemang.

57 — För en mer uttömmande redogörelse för parternas argument, se punkterna 105–109 i den överklagade domen.

161. Genom att hålla TKS ansvarigt för Thyssens överträdelse har nämligen kommissionen åsidosatt principen om personligt ansvar och den naturliga följden av denna, nämligen principen om att straff och sanktioner ska vara individuella, vilken ligger till grund för att tillskriva ansvar för otillåten samverkan. [58]

162. Dessa principer utgör grundläggande skyddsregler som följer av straffrätten. Enligt principen om personligt ansvar kan ingen hållas ansvarig för annat än sina egna handlingar. Enligt principen om att straff ska vara individuella kan inte någon annan person än den skyldiga avtjäna ett straff. Dessa principer utgör således hinder för att en fysisk eller juridisk person som varken varit gärningsman eller medhjälpare hålls ansvarig för en lagöverträdelse och utgör i lika hög grad gränser för utövandet av de offentliga myndigheternas befogenheter att utdöma straff (*jus puniendi*). De utgör även i lika hög grad gränser för privatpersoner, vilka inte får felaktigt erkänna sig skyldiga till lagöverträdelser som de inte har begått.

163. Som angetts ovan fann domstolen, i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Anic Partecipazioni, att principen om personligt ansvar är tillämplig på konkurrensreglerna. I nämnda dom slog domstolen fast att med hänsyn till den ifrågavarande överträdelsens art samt arten och svårighetsgraden av de därtill knutna sanktionerna, ska principen om personligt ansvar tillämpas vad avser en överträdelse av konkurrensreglerna. [59] I domen i det ovannämnda målet Hüls mot kommissionen hade domstolen redan tillämpat principen om oskuldspresumtion. [60] Jag kan dock inte se hur iakttagandet av denna princip skulle kunna gå att förena med att en person som felaktigt har erkänt sig skyldig fälls till ansvar.

164. Då en ekonomisk enhet har överträtt konkurrensreglerna, är det den fysiska eller juridiska person som driver enheten som ska hållas ansvarig för följderna av sina egna handlingar. Detta gäller även om driften av företaget har överlåtits på en annan person när beslutet om fastställelse av överträdelsen antas. [61] Så länge den juridiska person som ledde företaget när överträdelsen begicks existerar följer ansvaret för företagets rättsstridiga beteende denna juridiska person, även om de mänskliga och materiella resurser som medverkade till överträdelsen har övertagits av tredje man efter överträdelseperioden. [62]

58 — Domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 56 och där angiven rättspraxis.

59 — Domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Anic Partecipazioni, punkt 78.

60 — Domen i det ovannämnda målet Hüls mot kommissionen, punkt 150.

61 — Se domar av den 16 november 2000 i mål C-248/98 P, KNP BT mot kommissionen (REG 2000, s. I-9641), punkt 71, i mål C-279/98 P, Cascades mot kommissionen (REG 2000, s. I-9693), punkt 78, i mål C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen (REG 2000, s. I-9925), punkt 37, och i mål C-297/98 P, SCA Holding mot kommissionen (REG 2000, s. I-10101), punkt 25, samt dom av den 11 december 2007 i mål C-280/06, ETI m.fl. (REG 2007, s. I-10893), punkt 39 och där angiven rättspraxis.

62 — Se bland annat domen i det ovannämnda målet SCA Holding mot kommissionen, punkt 25.

165. På ett sådant område som konkurrensrättens ställs de myndigheter som vidtar rättsliga åtgärder dock inför svåröverskådliga förfaranden i form av bedrägliga beteenden som kan dölja eller ändra identiteten hos den som utfört handlingarna (exempelvis till följd av omstrukturering, överlåtelse eller andra rättsliga eller organisatoriska förändringar [63]). För att förhindra att företag undgår sanktioner som åläggs av kommissionen och för att säkerställa en effektiv tillämpning av konkurrensreglerna, tillåter domstolen att ansvaret för ett konkurrensbegränsande beteende tillskrivs ett annat företag i två typer av situationer. För det första, när de berörda företagen ingår i en bolagskoncern (vilket inte är fallet i förevarande mål) och, för det andra, när det nya företaget fortsätter att bedriva den verksamhet som bedrevs av det företag som utförde handlingarna, så att det föreligger en ”ekonomisk kontinuitet” mellan de båda företagen. [64]

166. Kriteriet om ”ekonomisk kontinuitet” kan dock endast tillämpas då den juridiska person som är ansvarig för företagets drift juridiskt eller ekonomiskt sett har upphört att existera efter det att överträdelsen begicks. [65] Det är där som skon klämmer.

167. Även om den verksamhet genom vilken Thyssen kunde medverka till överträdelsen överläts till TKS från och med den 1 januari 1995, förlorade inte Thyssen sin rättsliga existens och detta företag fortsatte att bedriva ekonomisk verksamhet på andra områden, utan någon strukturell koppling till TKS. Som kommissionen påpekade i punkt 10 i skälen till det omtvistade beslutet existerade Thyssen fortfarande den dag då beslutet fattades, den 20 december 2006. Som domstolen påpekade i punkt 88 i domen i de ovannämnda förenade målen ThyssenKrupp mot kommissionen är det här således inte fråga om en ekonomisk succession mellan de båda företagen. Följaktligen ska Thyssen anses ansvarigt för alla handlingar som det deltog i innan TKS övertog dess verksamhetsgren den 1 januari 1995. Detta var kommissionens ursprungliga avsikt, eftersom institutionen den 24 april 1997 riktade ett separat meddelande om invändningar till TKS och till Thyssen. Båda företagen besvarade för övrigt meddelandet om invändningar separat.

63 — I en sådan situation anser nämligen domstolen att målsättningen att genom avskräckande sanktioner sätta stopp för ageranden som strider mot konkurrensreglerna och att förhindra att dylika ageranden upprepas skulle äventyras (se domen i det ovannämnda målet ETI m.fl., punkt 41 och där angiven rättspraxis).

64 — Se dom av den 16 december 1975 i de förenade målen 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 och 114/73, Suiker Unie m.fl. mot kommissionen (REG 1975, s. 1663), punkt 84, av den 28 mars 1984 i de förenade målen 29/83 och 30/83, Compagnie royale asturienne des mines och Rheinzink mot kommissionen (REG 1984, s. 1679), punkt 9, och domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Anic Partecipazioni, punkt 145.

65 — Se domen i det ovannämnda målet ETI m.fl. (punkt 40). Se även domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Anic Partecipazioni i vilket domstolen underkände det argument som ett bolag anklagat för ett straffbart beteende hade anfört för att befrias från allt ansvar, nämligen att bolaget hade överlåtit verksamheten, inom ramen för vilken bolaget hade gjort sig skyldigt till den överträdelse som lades det till last, till ett annat bolag (punkt 145). Det målet rörde fallet med två befintliga och verksamma företag, där det ena företaget helt enkelt hade överlåtit en viss del av sin verksamhet till det andra, och det förelåg inte några strukturella band mellan företagen.

168. Under dessa omständigheter kunde inte kommissionen, i artikel 2.2 i det omtvistade beslutet, avvika från principen om personligt ansvar genom att hålla TKS ansvarigt för Thyssens rättsstridiga beteende under perioden den 16 december 1993 till den 31 december 1994.

169. Det omtvistade beslutet strider således mot principen om personligt ansvar och bortser från den avgörande omständighet som följer av domstolens fasta praxis, nämligen att det inte förelåg någon ekonomisk kontinuitet mellan TKS och Thyssen.

170. Vidare saknade kommissionen fog för att stödja sig på förklaringen av den 23 juli 1997 för att avvika från tillämpningen av reglerna i konkurrensrätten.

171. Genom att förfara på detta sätt har kommissionen felbedömt reglernas beskaffenhet och avvikit från den roll som åligger den enligt dessa. Dessa regler utgör tvingande rätt. De gör det möjligt att säkerställa inrättandet av en sund och effektiv konkurrens på den gemensamma marknaden, genom att förbjuda konkurrensbegränsande avtal, och bidrar följaktligen till fullgörandet av de uppgifter som unionen har anförtrotts. Vidare gör de det möjligt att värna om konsumenternas välstånd genom att skydda dem mot vissa förfaranden från företagens sida. Det är såtillvida fråga om tvingande rättsregler som gäller alla och parterna kan således inte avvika från dessa genom särskilda överenskommelser.

172. I det avseendet ska det erinras om att det ankommer på kommissionen att först och främst säkerställa tillämpningen av de principer som anges i artikel 81 EG.[66] Den får således inte godta en sådan ensidig förklaring som förklaringen av den 23 juli 1997, vilken leder till en avvikelse från reglerna och principerna om ansvar för konkurrensbegränsande förfaranden. På samma sätt får inte kommissionen godta en förklaring varigenom ett företag felaktigt erkänner sig skyldigt till en överträdelse som det inte har begått.

173. Mot bakgrund av dessa överväganden anser jag följaktligen att det omtvistade beslutet strider mot principen om personligt ansvar, vad beträffar ansvaret för den överträdelse som Thyssen begick under perioden den 16 december 1993 till den 31 december 1994.

174. Jag anser således att artikel 2.2 i det omtvistade beslutet ska ogiltigförklaras i den mån TKS har hållits ansvarigt för denna överträdelse.

175. Den överträdelse som Thyssen har anklagats för är fastställd och nämnda bolag

66 — Se artikel 105.1 FEUF.

har fått yttra sig, eftersom kommissionen den 24 april 1997 riktade ett separat meddelande om invändningar till Thyssen, vilket Thyssen besvarade separat. Som framgår av punkt 13 i skälen till det omtvistade beslutet besvarade Thyssen meddelandet om invändningar i eget namn.

176. Frågan är nu huruvida kommissionen fortfarande kan ålägga Thyssen att betala böter med anledning av konkurrensbegränsande handlingar som bolaget begick under perioden den 16 december 1993 till den 31 december 1994, såsom anges i artikel 1 i det omtvistade beslutet.

2. Preskription av kommissionens befogenhet att ålägga sanktioner med avseende på Thyssens överträdelse

177. Inom ramen för den sjunde grunden för ogiltigförklaring har TKS hävdat att Thyssens överträdelse är preskriberad sedan år 1999 eller allra senast sedan år 2003. Bolaget har särskilt hävdat att preskriptionstiden inte avbröts och att preskriptionstiden inte heller tillfälligt upphörde att löpa, eftersom Thyssen inte deltog i det förfarande som inleddes mot det ursprungliga beslutet. Vidare har TKS gjort gällande att eftersom den överträdelse som bolaget anklagas för är en överträdelse som har begåtts av Thyssen, kan bolaget endast påföras en sanktion i den utsträckning denna sanktion hade kunnat påföras bolagets rättsliga föregångare, det vill säga Thyssen.

178. Kommissionen har yrkat att överklagandet inte ska bifallas såvitt avser denna grund. [67]

179. Med hänsyn till de faktiska uppgifterna i målet är prövningen av denna grund avhängig av tolkningen av preskriptionsreglerna, i synnerhet reglerna för när preskriptionstiden tillfälligt upphör att löpa i artiklarna 2 och 3 i beslut nr 715/78 och i artikel 25 i förordning nr 1/2003. För tydlighetens skull och med hänsyn till att bestämmelsernas ordalydelse i sak är identisk, kommer jag endast att åsyfta bestämmelserna i förordning nr 1/2003.

180. Två frågor uppkommer.

181. Den första frågan avser räckvidden av ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden. Frågan är huruvida ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden har en relativ verkan då talan väcks vid unionsdomstolen, det vill säga huruvida det gäller enbart med avseende på sökandeföretaget, eller om det har en verkan *erga omnes*, som innebär att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden under förfarandet gäller med avseende på samtliga företag som har deltagit i överträdelsen,

67 — För en mer uttömmande redogörelse för parternas argument, se punkterna 193–198 i den överklagade domen.

oberoende av huruvida de har väckt talan eller inte. I motsats till vad som uttryckligen föreskrivs avseende preskriptionsavbrott, innehåller artikel 25.6 i förordning nr 1/2003 inte några bestämmelser i det avseendet.

182. Denna fråga är identisk med den fråga som aktualiseras inom ramen för överklagandet av förstainstansrättens dom i det ovannämnda målet ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen. I nämnda dom slog förstainstansrätten fast att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden som föreskrivs i artikel 25.6 i förordning nr 1/2003 enbart gäller med avseende på sökandeföretaget. [68] Domstolen ska för första gången ta ställning till denna fråga.

183. Den andra frågan avser rättsverkningarna av en dom om ogiltigförklaring. Frågan är huruvida ogiltigförklaringen av ett kommissionsbeslut efter domstolsförfarandet medför att det tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden, liksom själva beslutet, utgör en nullitet med retroaktiv verkan. Domstolen besvarade frågan nekande i dom av den 15 oktober 2002 i de förenade målen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen. [69]

184. Av de skäl som kommer att anges nedan delar jag varken förstainstansrättens ståndpunkt i domen i det ovannämnda målet ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen eller domstolens ståndpunkt i domen i de ovannämnda förenade målen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen. Denna tolkning av preskriptionsreglerna, i kombination med samspelet mellan ett flertal preskriptionsavbrytande åtgärder och förfarandenas längd, medför nämligen att själva principen om preskription förlorar sin innebörd.

185. Förevarande mål är ett utmärkt exempel på detta, eftersom Thyssens öde fortfarande är ovisst, femton år efter det att överträdelsen har upphört. Detta beror på en flerdubbling av antalet preskriptionsavbrytande åtgärder (sex till antalet), ogiltigförklaringen av det ursprungliga beslutet såvitt avser TKS och att preskriptionstiden tillfälligt har upphört

68 — Punkterna 151–158. För att motivera sitt resonemang anförde förstainstansrätten följande skäl. Eftersom ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden utgör ett undantag från principen om femårig preskriptionstid, ska begreppet tolkas restriktivt. Eftersom ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden per definition avser det fall då kommissionen redan har antagit ett beslut, är det inte längre nödvändigt att tillmäta ett sådant tillfälligt upphörande en verkan *erga omnes*. I enlighet med domstolens dom av den 14 september 1999 i mål C-310/97 P, kommissionen mot AssiDomän Kraft Products m.fl. (REG 1999, s. I-5363), utgör slutligen den relativa verkan av domstolsförfaranden och de följder som domstolen tillmätt i detta avseende i princip hinder för att en talan som har väckts av ett företag till vilket det aktuella beslutet har riktats har någon som helst inverkan på situationen för övriga företag till vilka beslutet har riktats.

69 — Dom av den 15 oktober 2002 i de förenade målen C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen (REG 2002, s. I-8375), punkterna 142–157. Vad beträffar förstainstansrätten, se särskilt dom av den 6 oktober 2005 i de förenade målen T-22/02 och T-23/02, Sumitomo Chemical och Sumika Fine Chemicals mot kommissionen (REG 2005, s. II-4065), punkterna 80–102, och domen i det ovannämnda målet ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen, punkterna 151–158, vilken – såsom angetts ovan – har överklagats till domstolen och för närvarande är anhängigt under målnummer C-201/09 P och C-216/09 P.

att löpa under elva år.[70] Hur förvånande det än kan verka, har den tioåriga preskriptionstid som fastställs i artikel 25.5 i förordning nr 1/2003 fortfarande inte löpt ut. Den löper ut i april 2016, det vill säga 21 år efter det att överträdelsen upphörde.

a) Inledande anmärkningar

186. Före prövningen av dessa frågor är det nödvändigt att erinra om preskriptionsreglernas beskaffenhet och räckvidd inom konkurrensrätten.

187. Preskription i fråga om vidtagande av rättsliga åtgärder utgör en universell och grundläggande princip i vår rättsordning. Den kan definieras som en grund för att åtal inte längre kan väckas efter förloppet av en viss tid från det att lagöverträdelsen begicks. Den är i princip tillämplig på alla typer av lagöverträdelser, även de mest grova. Det enda undantaget är brott mot mänskligheten, vilka i enlighet med internationella krav inte omfattas av preskriptionsreglerna. När preskriptionstiden har löpt ut får åtal inte längre väckas och det är inte längre möjligt att vidta rättsliga åtgärder mot dem som deltagit i överträdelsen.

188. Preskriptionen syftar till att förhindra social oro och tillgodoser ett gemensamt behov av rättssäkerhet. I sin dom av den 24 september 2002 i de förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen[71] slog domstolen således fast, beträffande preskription, att ”det grundläggande rättssäkerhetskravet... [utgör] ett hinder för att kommissionen på obestämd tid dröjer med utövandet av sin behörighet” och att en preskriptionsfrist ska fastställas i förväg för att fylla sin funktion.[72] Traditionellt sett anförs flera skäl för preskription. Med tiden upphör det att föreligga skäl för att beivra brott på grund av att den störning av allmän ordning som lagöverträdelsen orsakade gradvis försvinner. I en anda av att bättre skydda de berörda personernas och företagens intressen, blir det vidare svårare att bevara eller hitta bevis för lagöverträdelsen efter en viss tid. Slutligen kan preskription framför allt göra det möjligt att beivra tröghet, passivitet eller

70 — Thyssen upphörde med överträdelsen den 1 januari 1995. Preskriptionstiden avbröts i förhållande till Thyssen, liksom i förhållande till samtliga företag som deltog i den konkurrensbegränsande samverkan, den 24 april 1997, efter översändandet av meddelandet om invändningar, och därefter den 21 januari 1998, det datum då det ursprungliga beslutet fattades. Preskriptionstiden löpte fram till den 11 mars 1998, det vill säga under cirka en och en halv månad, det datum då TKS väckte talan om ogiltigförklaring vid förstainstansrätten. Preskriptionstiden upphörde tillfälligt att löpa fram till den 13 december 2001, det datum då förstainstansrätten meddelade dom i de ovannämnda förenade målen Krupp Thyssen Stainless och Acciai speciali Terni mot kommissionen, det vill säga under sju år och två månader. Preskriptionstiden avbröts på nytt den 5 april 2006 genom översändandet av ett nytt meddelande om invändningar, och därefter den 20 december 2006 genom delgivningen av det omtvistade beslutet. Preskriptionstiden löpte således mellan den 20 december 2006 och den 6 februari 2007, det datum då TKS väckte talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, det vill säga under cirka en och en halv månad. Preskriptionstiden upphörde på nytt att tillfälligt löpa under perioden från det att denna talan väcktes till den 1 juli 2009, det datum då förstainstansrätten meddelade den överklagade domen, det vill säga under två år och fem månader. Preskriptionstiden löpte på nytt från sistnämnda datum till dess att förevarande överklagande ingavs den 2 september 2009, det vill säga under två månader. Från och med sistnämnda datum och fram till i dag har preskriptionstiden tillfälligt upphört att löpa sedan ungefär ett år tillbaka.

71 — Dom av den 24 september 2002 i de förenade målen C-74/00 P och C-75/00 P, Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen (REG 2002, s. I-7869).

72 — Punkterna 139 och 140. Se även dom av den 2 oktober 2003 i de förenade målen C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P och C-180/01 P, International Power m.fl. mot NALOO (REG 2003, s. I-11421), punkterna 106 och 107.

oaktsamhet av de myndigheter som ansvarar för att beivra lagöverträdelser och bidra till att de som gjort sig skyldiga till överträdelser får sin sak prövad inom skälig tid.

189. Vad beträffar överträdelser av konkurrensrätten inträder preskription fem år från och med den dag då överträdelsen upphörde, enligt artikel 25.1 och 25.2 i förordning nr 1/2003. Enligt artikel 25.3 i nämnda förordning kan dock preskriptionstiden avbrytas av åtgärder som vidtas av kommissionen i syfte att undersöka eller ingripa mot överträdelsen. Preskriptionsavbrottet medför att den preskriptionstid som redan har löpt undanröjs med retroaktiv verkan och utgör startpunkten för en ny preskriptionstid. Enligt artikel 25.6 i förordningen kan dessutom preskriptionstiden tillfälligt upphöra att löpa när ett domstolsförfarande pågår. I det fallet upphör preskriptionstiden kortvarigt att löpa.

190. Slutligen har unionslagstiftaren föreskrivit i artikel 25.5 i förordning nr 1/2003 att preskription inträder senast då tio år har förflutit utan att kommissionen har ålagt böter. Den har dock tillagt att denna period ska förlängas med den tid under vilken preskriptionstiden tillfälligt har upphört att löpa.

b) Den första frågan: Huruvida ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden har en relativ eller absolut verkan

191. Jag anser att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden under domstolsförfarandet ska gälla med avseende på samtliga företag som har deltagit i överträdelsen, oberoende av huruvida de har väckt talan eller inte.

192. Jag delar således inte förstainstansrättens ståndpunkt i domen i det ovannämnda målet ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden enbart gäller med avseende på sökandeföretaget, och detta av två skäl.

193. För det första tar denna ståndpunkt inte hänsyn till preskriptionens objektiva beskaffenhet. Preskriptionen avser nämligen endast de faktiska omständigheterna. Den har en verklig karaktär som är fristående från de berörda personerna. När det förfarande som kommissionen kan inleda inte längre finns att tillgå på grund av preskription, gäller detta samtliga de aktuella omständigheterna och omfattar samtliga deltagare.

194. Vad beträffar preskriptionsavbrott framgår detta mycket klart av artikel 25.4 i förordning nr 1/2003, eftersom det anges att ”[a]vbrottet i preskriptionstiden skall gälla alla de företag eller företagssammanslutningar som har deltagit i överträdelsen”. Lydelsen i artikel 25.6 i förordningen, som avser när preskriptionstiden tillfälligt upphör att löpa,

är mer allmän och innehåller inga närmare upplysningar i det avseendet. Eftersom frågan inte behandlas i förordningen ska verkningarna av ett preskriptionsavbrott och ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden anses vara identiska. Båda två utgör undantag från preskriptionen. Eftersom preskriptionen är objektiv, ska båda två vara tillämpliga på själva de faktiska omständigheterna. Detta gäller särskilt här, eftersom det är fråga om en komplex, fortlöpande och framför allt kollektiv överträdelse.

195. För det andra har den lösning som förstainstansrätten valde en skadlig verkan. Den relativa verkan av ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden kan faktiskt medföra att kommissionen inte längre kan inleda ett förfarande mot ett företag som felaktigt lämnats åt sidan, eftersom överträdelsen kan vara preskriberad.

196. Jag ser därför inte någon anledning att införa en distinktion, som enligt min mening skulle vara konstlad, mellan verkan av det ena eller det andra med avseende på de företag som har deltagit i överträdelsen.

197. Vid tillämpningen av artikel 25.6 i förordning nr 1/2003 i förevarande mål föreslår jag således att domstolen ska slå fast att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden under domstolsförfarandet ska gälla med avseende på samtliga företag som har deltagit i överträdelsen, oberoende av huruvida de har väckt talan eller inte.

c) Den andra frågan: Rättsverkningarna av en dom om ogiltigförklaring av ett beslut, vad gäller beräkningen av preskriptionstiden

198. Som angetts ovan har domstolen redan prövat frågan om vilka rättsverkningar en dom om ogiltigförklaring av ett beslut medför för beräkningen av preskriptionstiden i de ovannämnda förenade målen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen, som avsåg en konkurrensbegränsande samverkan på polyvinylkloridområdet. De faktiska omständigheterna i de målen var ganska likartade förevarande mål, eftersom kommissionens första beslut om åläggande av böter hade ogiltigförklarats av unionsdomstolen, varvid företagen åberopade preskription i fråga om vidtagande av rättsliga åtgärder.

199. I nämnda dom underkände domstolen klagandenas argument om att ogiltigförklaringen av det första beslutet hade medfört att det tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden, liksom själva beslutet, utgjorde en nullitet med retroaktiv verkan. Domstolen fann att en sådan tolkning skulle medföra att regeln om tillfälligt upphörande av

preskriptionstiden förlorade all betydelse, eftersom ”det [är] själva den omständigheten att en talan är anhängig vid förstainstansrätten eller domstolen som motiverar att preskriptionstiden tillfälligt [upphör att löpa], och inte de slutsatser som dessa domstolar kommer fram till i sina domar”. [73]

200. Genom detta resonemang förstår jag att domstolen har önskat skydda kommissionens rätt att inleda förfaranden mot långdragna domstolsförfaranden. Genom att godta att ogiltigförklaringen av beslutet medför att det tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden undanröjs med retroaktiv verkan skulle nämligen unionsdomstolen riskera, och utsätta kommissionen för risken, att preskription inträder efter domstolsförfarandet, med hänsyn till domstolsförfarandets längd.

201. Hur lovvärd denna avsikt än må vara, anser jag inte att den kan berättiga en sådan tolkning som tillämpades i nämnda dom.

202. Även om jag delar slutsatsen att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden motiveras av att en talan har väckts vid domstol, och inte av utgången i domstolsförfarandet, kvarstår dock det faktum att unionsdomstolen måste beakta alla de konsekvenser som följer av en dom om ogiltigförklaring.

203. I artikel 264.1 FEUF föreskrivs nämligen att ”[o]m talan är välgrundad, ska... domstol[en] förklara den berörda rättsakten ogiltig”. Till följd av en dom om ogiltigförklaring avförs således den aktuella rättsakten med retroaktiv verkan från rättsordningen. Enligt rättspraxis ska således denna rättsakt anses aldrig ha existerat. [74] I princip undanröjs rättsaktens verkningar med retroaktiv verkan såvida inte domstolen, i enlighet med artikel 264.2 FEUF, anger vilka verkningar av den ogiltigförklarade rättakten som ska betraktas som bestående. I det avseendet anser jag att det inte föreligger några tvivel om att den aktuella rättsaktens rättsverkningar endast är dem som anges i artikeldelen.

204. Vad beträffar parterna anser domstolen att de ska ”försättas i samma situation som

73 — Punkterna 152 och 153.

74 — Se dom av den 31 mars 1971 i mål 22/70, kommissionen mot rådet (REG 1971, s. 263; svensk specialutgåva, volym 1, s. 551), punkt 59, av den 26 april 1988 i de förenade målen 97/86, 99/86, 193/86 och 215/86, Asteris m.fl. mot kommissionen (REG 1988, s. 2181), punkt 30, och av den 26 april 1994 i mål C-228/92, Roquette Frères (REG 1994, s. I-1445), punkt 17.

före beslutet samt... överväga tvistefrågorna på nytt i syfte att lösa dessa i överensstämmelse med [unions]rätten".[75] Med andra ord ska parterna återfå samma ställning som de hade före den ogiltigförklarade rättsakten. Med tillämpning av dessa principer ska följaktligen de processuella omständigheterna efter den aktuella rättsakten under inga omständigheter beaktas. På samma sätt som en ogiltig utredningsåtgärd inte kan avbryta preskriptionstiden, kan talan avseende ett ogiltigförklarat beslut inte medföra att preskriptionstiden tillfälligt upphör att löpa.

205. Att försätta parterna i samma situation som före rättsakten innebär, efter domen om ogiltigförklaring, att de ska bedömas med hänsyn till sin respektive rättsliga ställning som om den ogiltigförklarade rättsakten aldrig hade antagits. Att överväga tvistefrågorna på nytt i syfte att lösa dessa i överensstämmelse med unionsrätten innebär att det, vid den nya prövningen, ska bedömas vilka rättsregler, både formella och materiella, som är tillämpliga, som om sanktionen skulle vidtas för första gången. Om exempelvis den rättsliga grund som gjorde det möjligt att ålägga sanktionen inte längre finns kvar, kan förfarandet naturligtvis inte återupptas. Om tidsfristen för att inleda förfarandet har löpt ut, är det svårt att förstå varför det ändå skulle vara möjligt att inleda förfarandet.

206. Inom konkurrensrätten betyder således detta att ogiltigförklaringen av beslutet medför att det tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden undanröjs med retroaktiv verkan och att kommissionen, inom den tid som återstår innan preskription inträder, fattar ett nytt beslut som är förenligt med unionsrätten.

207. Att tillämpa en motsatt lösning skulle för övrigt strida mot skyldigheten att iaktta en skälig tidsfrist, vilken garanteras såväl i artiklarna 41.1 och 47.2 i stadgan som i artikel 6.1 i Europakonventionen.[76]

208. Tolkningen av bestämmelserna i artikel 25 i förordning nr 1/2003 får nämligen under inga omständigheter medföra att företaget förlorar rätten att inom skälig tid få sin sak prövad och avgjord. Det åligger först kommissionen, vilken ansvarar för den administrativa delen av förfarandet, att iaktta

75 — Domen av den 31 mars 1971 i det ovannämnda målet kommissionen mot rådet, punkt 60.

76 — För en redogörelse för innehållet i denna princip, se punkt 267 och följande punkter i mitt förslag till avgörande i mål C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland mot kommissionen, där domstolen meddelade dom den 16 juli 2009 (REG 2009, s. I-6155).

denna grundläggande princip.[77] Det åligger även unionsdomstolen, vilken ansvarar för att granska lagenligheten av kommissionens beslut.[78]

209. Preskriptionsreglerna liksom principen om en skälig tidsfrist har med tiden blivit ett absolut krav vid organiseringen av förfaranden. De ger uttryck för rättsordningens berättigade strävan efter att uppställa vissa tidsfrister för utövandet av kommissionens behörighet att beivra överträdelser och utövandet av domstolarnas lagenlighetskontroll. Såsom domstolen har slagit fast i dom av den 21 september 2006 i målet Technische Unie mot kommissionen,[79] är det betydelsefullt att förhindra att rätten till försvar ohjälpligt kan äventyras på grund av att ett utredningsskede blir utdraget och att denna tidsåtgång kan utgöra hinder för att skaffa fram bevis för att vederlägga ett påstående om att det har förekommit sådana beteenden som kan medföra ansvar för de berörda företagen. Av detta skäl anser domstolen att bedömningen av orsaken till att rätten till försvar eventuellt blir mindre effektiv ska omfatta hela förfarandet, såväl det administrativa förfarandet som domstolsförfarandet, och avse dess sammanlagda tidsåtgång.

210. Har en skälig tidsfrist iakttagits i ett förfarande rörande en överträdelse av konkurrensrätten som i princip preskriberas efter fem år, då förfarandet fortfarande pågår 20 år efter det att överträdelsen begicks?

211. Kommissionen ska således, i likhet med unionsdomstolen, försäkra sig om att genomförandet av preskriptionsreglerna bidrar till att de som gjort sig skyldiga till överträdelser får sin sak prövad inom skälig tid och inom ramen för ett skyndsamt förfarande. Om materiella frågor hindrar att dessa mål uppnås, ankommer det på unionen att efter en analys finna nödvändiga lösningar.

212. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag således att domstolen ska slå fast att, vid tillämpningen av artikel 25.6 i förordning nr 1/2003 i förevarande mål, ogiltigförklaringen av beslutet efter domstolsförfarandet har medfört att det tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden, liksom själva beslutet, utgör en nullitet med retroaktiv verkan.

77 — Förstainstansrättens dom av den 22 oktober 1997 i de förenade målen T-213/95 och T-18/96, SCK och FNK mot kommissionen (REG 1997, s. II-1739), punkterna 55 och 56 samt där angiven rättspraxis, där förstainstansrätten påpekade följande: "Att kommissionen skall handla inom skälig tid då den fattar beslut efter administrativa förfaranden inom området för konkurrenspolitiken utgör en allmän gemenskapsrättslig princip..."

78 — Inom konkurrensrätten införde domstolen rätten att inom skälig tid få saken prövad i konkurrensförfaranden genom dom av den 17 december 1998 i mål C-185/95 P, Baustahlgewebe mot kommissionen (REG 1998, s. I-8417). Därefter fann domstolen, i domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, att ett åsidosättande av denna skyldighet kunde medföra krav på ersättning inom ramen för en talan mot gemenskapen enligt artiklarna 268 FEUF och 340 andra stycket FEUF.

79 — C-113/04 P (REG 2006, s. I-8831).

d) Tillämpning på förevarande mål

213. Mot bakgrund av det ovan anförda ska den överträdelse som Thyssen begick under perioden den 16 december 1993 till den 31 december 1994 anses vara preskriberad sedan den 24 april 2002.

214. Ogiltigförklaringen av det ursprungliga beslutet har nämligen medfört att det första tillfälliga upphörandet av preskriptionstiden, liksom själva beslutet, utgör en nullitet. Den sista preskriptionsavbrytande åtgärden var således delgivningen av meddelandet om invändningar den 24 april 1997. Enligt artikel 25.5 i förordning nr 1/2003 ska preskriptionstiden börja löpa på nytt efter varje avbrott. Följaktligen löpte den femåriga preskriptionstiden för Thyssens överträdelse ut den 24 april 2002.

215. Thyssens överträdelse är följaktligen preskriberad.

VI — Rättegångskostnader

216. Enligt artikel 122 första stycket i rättegångsreglerna [*] ska domstolen, när överklagandet bifalls och domstolen själv avgör tvisten, besluta om rättegångskostnaderna. [* I artikel 122 i den svenska versionen av domstolens rättegångsregler föreskrivs endast följande: ”När överklagandet avvisas eller slutlig dom avkunnas, ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna.” Jämför även artikel 148 i den svenska versionen av tribunalens rättegångsregler. Övers. anm.]

217. Enligt artikel 69.2 första stycket i rättegångsreglerna, som enligt artikel 118 i rättegångsreglerna ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.

218. I förevarande mål har kommissionen till största delen tappat målet. Jag föreslår följaktligen att domstolen ska förplikta kommissionen att bära sina rättegångskostnader och ersätta 50 procent av TKS rättegångskostnader.

219. TKS ska bära 50 procent av sina rättegångskostnader.

VII — Förslag till avgörande

220. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen ska slå fast följande:

1) Den dom som Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt meddelade den 1 juli 2009 i mål T-24/07, ThyssenKrupp Stainless AG mot kommissionen, upphävs.

2) Artikel 2.2 i kommissionens beslut 2007/486/EG av den 20 december 2006 om ett förfarande enligt artikel 65 i EKSG-fördraget (Ärende COMP/F/39.234 – Legeringspåslag, förnyat antagande av beslut) ogiltigförklaras i den del ThyssenKrupp Stainless AG har hållits ansvarigt för den överträdelse som Thyssen Stahl AG begick under perioden den 16 december 1993 till den 31 december 1994.

3) Thyssen Stahl AG:s överträdelse är preskriberad.

4) Europeiska kommissionen ska bära sina rättegångskostnader och ersätta 50 procent av ThyssenKrupp Stainless AG:s rättegångskostnader.

5) ThyssenKrupp Stainless AG ska bära 50 procent av sina rättegångskostnader.